HARP OLUR MU?

akis

TALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

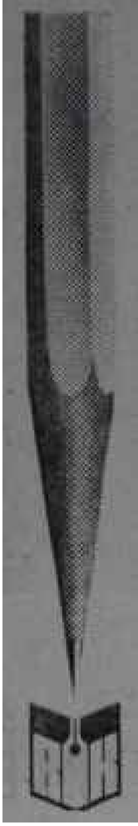
Sayı : 7
27 Kasım 1967 FİYATI : 125 Kuruş

DEMİREL BAYAR

AP ile DP

Arasında Ne Var?

akisden Size

BÜTÜN bir hafta boyunca Ankara'ya hakim olan şaşkınlık havası, şu satırları yazdığım sıralarda bile dağılmamıştı. Kıbrıs'ta patlak veren kanlı olaylarla birlikte Başkentte yoğun bir politik faaliyeti başladı ve bu faaliyet, giderek, bir şaşkınlık havasına büründü. Yunanlılara verdiğimiz, çeşitli tefsire müsait notaya beklenilen cevap gelmeyince, bir İktidar yetkilisinin ifade ettiği gibi, "dönüşü olmayan bir yol'a girildi.

Akılsız dostumuz A.B.D., paçaları sıvadı. Başkan Johnson, bu defa bir özel temsilcisini -geçen defa malûm mektubu göndermişti- apar-topar Ankara'ya yolladı. Mr. Vance, Mürfed hava alanına gizlice indirildi. Sonra Başkente sokuldu ve karşılıklı görüşmeler başladı.

Şu satırları okuduğunuz sıralarda, Kıbrıs meselesine bir çözüm yolu bulunacak kesin adım, sanırım, atılmış olacaktır. Bu kesin çözüm yolunun "1960'ın şartlarına dönmek" olduğu söylenebilir. Ne var ki, Yunanistan'da iktidarda bulunan Cuntanın gerekli anlayışı göstermesi şarttır. Hiç kimse şüphe etmemelidir ki, harp isteyen yoktur, Ama olayların akışı, Mehmetçiğin Kıbrıs'ta görünmesi şeklinde tecelli ederse bu, Türklerin suçu olmıyacaktır.

Bu hafta derginin baş tarafında yer alan "KIBRIS OLAYLARI" kısmında, AKİS'in baskıya girdiği âna kadarki gelişmelerin ışığında bilgi verilmektedir.

Yazı okunduğunda, kamuoyunun malı olmuş bir meselenin Türk toplumundaki yankısı açık • seçik ortaya çıkacaktır.

Saygılarımla

İÇİNDEKİLER

BAKANLAR BAŞBAKANLIK TOPLANTISINDAN ÇIKIYORLAR
Yüzü gülüp içi kan ağlayanlar

BAŞBAKANLIK ARABASI
Allah mı yazdırttı?.

«BU SATIRLARI YAZARKEN»
K I B R I S

New York avukatlarından Bay Cyrus Vance'ın "Türkiye ve Atina Macerası"m takip edenler, bundan bir kaç yıl önce aynı maceraya çıkmış bir başka Amerikalıyı hatırlamaktan kendilerini alamadılar.

O Amerikalının adı Bay George Ball idi. Bay Vance ile Bay Ball arasındaki ortak özellik, her ikisinin de Bay Johnson diye bir üçüncü Amerikalı tarafından bu maceraya yollanmış olmasıdır. Bay Johnson Amerika Birleşik Devletleri'nin kudretli Cumhurbaşkanıdır.

Bay Ball Türkiye'ye geldiği zaman, Kıbrıs'ta Makarios meşhur Noel Katliâmını yapmıştı, Türkiye, Zürih ve Lozan anlaşmalarının kendisine verdiği hakkı kullanmak, yani müdahalede bulunmak iniyordu. Makarios, Yunanistan ve Türkiye île birlikte müzakere masasına oturmaya yanaşmıyordu. Kıbrıs bağımsız bir devletti. Kendisi Kıbrıs Devlet Başkanıydı. Bahiskonusu olan. bu devletin iç meselesiydi. Başkasıyla konuşacak bîr şeyi yoktu.

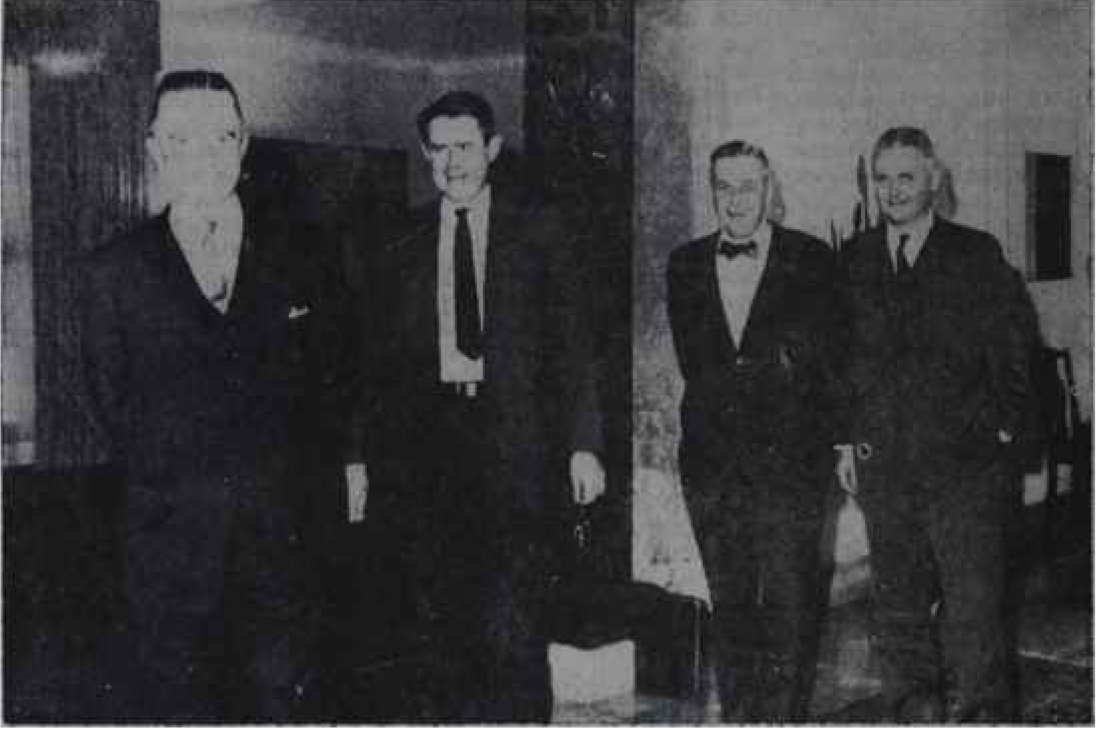
Bay Ball Başbakan İnönü tarafından kabul edildi. Bay Ball getirdiği plânı anlattı. Amerika arabuluculuk yapacak, Makarios'u masaya oturtacaktı. Bunun için Türkiye kendisine güvenebilirdi. O itibarla müdahale hakkını kullanmakta acele etmemesini Bay Johnson rica ediyordu. Nihayet bir kaç günlük bir tehir değil miydi, bu? Hayır, hayır! Bay Johnson, Türkiye'nin haklarını tartışmıyordu. Müdahale Türkiye'nin hakkıydı. Zürih ve Londra anlaşmaları yürürlükteydi. Ne olur canım, Bay Ball Atina'dan sonra Lefkoşe'ye gidecek, Makarios'u görecek, onu müzakereye ikna edecekti. Niçin bu beklenmeyecekti?

Başbakan İnönü serinkanlılıkla sordu:

"— Peki, ikna edemezseniz?"

Bay Ball'ün, Makarios'u ikna edemiyeceği hatırının ucundan geç-

KIBRIS OLAYLARI

A.B.D. BÜYÜK ELÇİSİ MİSAFİR VANCE İLE
Amerika'dan bir yar gelir bizlere

miyordu. Bir an durdu, düşündü, sonra şöyle dedi:

"— O zaman tekrar Ankara'ya gelirim.."

İnönü güldü:

"— Sizi Ankara'da bekliyoruz.."

Bay Vance'ın, Atina'ya gitmek üzere Ankara'dan ayrılırken böyle bir **"tekrar** ziyaret"ten bahsedip bahsetmediği meçhuldür ama, Johnson'un bu yeni "özel temsilcisi"nin tarafları uyutmak maksadıyla Amerika'dan yola çıktığı, uçağı Türk topraklan üzerindeyken Ankara'da biliniyordu.

Üçlü bir teşebbüs

Cyrus Vance Amerika Cumhurbaşkanı Johnson, İngiltere Başbakanı Wilson ve Kanada Başbakanı Pearson'un Kıbrıs Meselesinin alevli hale gelmesinden bu yana yaptıkları temasın sonunda Türkiye ve Yunanistan'a gönderildi. Türkiye müdahaleye hazır memleket olduğu için Cyrus Vance önce Ankara'ya indi. Kendisine bir "kızgın gençlik" tatlı sayılmayacak bir "weIcome" çekmek için Esenboğa hava alanında bekliyordu ama özel temsilcinin uçağı Mürted'e indirildi, oradan, Büyük Elçiyle birlikte şehire âdeta kaçamak girdi.

Vance'ın getirdiği plâna "Kanada Plânı" adı takılmıştı. Aslında bu bir üçlü plândı ama, Amerika ve İngiltere isimleri hem Türkiye'de, hem Yunanistan'da son derece antipatik olduğundan böyle bir kamuflaja lüzum görülmüştü. Plân tasarlandığında Kanada Başbakanı Londra'da -başka bir sebepten dolayı- bulunuyordu ye Wilson ile bizzat görüşüyordu. Johnson ile temas Atlantik üzerinden oldu.

Vance'ın Ankara'da anlattığı teklif şuydu: Amerika, İngiltere ve Kanada Kıbrıs'ta "1960 şartlarına dönüş"ü arzuluyorlardı. Bu üç devlet, Türkiye ile Yunanistan'ın bir masa başında bunu karşılıklı müzakere etmeleriyle neticeye varabilecekleri kanısındaydı. Adadaki Yunan askerinin geri aldırılmasını üç devlet tekeffül ediyorlardı. Ancak Türkiye acele etmemeli, bir harbi patlatmamalıydı. Üç devlete güvenmiyor muydu? Bay Vance Ankara'nın mutabakatım alınca Atina'ya uçacak, orayı da ikna edecekti. Kıbrıs'taki Yunan askerleri mutlaka çekilecekti. Tamam. Bunda ihtilâf yoktu. Bay Vance ve onun temsil ettikleri ne yapacak, ne edecekler, bu askerleri Adadan alacaklardı.

Halbuki, Demirel Hükümetinin Türk milletine bildirdiği şuydu:

"Yunanistan'a bir nota verdik. Ya Kıbrıs'taki askerini çekmesini, ya da bizim, aynı sayıda askeri Kıbrısa göndereceğimizi söyledik."

Bunda, "başkası taahhüt ederse, eh, kendimizi teminat almış sayar, vaziyetimizi değiştiririz" lâfı yoktu. Buna rağmen, önce Dışişleri Bakara Çağlayangil'le, sonra Başbakan Demirel ile görüşen Cyrus Vance,

misyonunun Türkiye kısmını başarıyla kapadı.

Zaten müşkülât hiç, Türkiye'den gelmiyordu ki..

Çekingen Amerika

Vance'ın gelişi ve ondan önce, ondan sonra yapılan "Amerikan tavsiyeleri"nin bu defaki özelliği Amerika'nın ortaya çıkmaktan, ortada görünmekten âdeta ürktüğüdür. Bir gazete meşhur *6.* Filo'nun "gene sahnede" olduğunu -haber yanlıştır- yazınca Amerika Büyük Elçiliği derhal bir tebliğ yayınlayarak bu filoya ait tek geminin Kıbrıs civarında bulunmadığını bildirdi. Amerika Vance'a da fazla iyi kabul gösterilmeyeceğinden endişeliydi. Nitekim ziyaret günü, Başkentte bir ara, Johnson'un özel temsilcisinin Başbakanı göremeyeceği, "küçük işler danışmanı" Çağlayangil ile yetineceği söylentileri dolaştı. Hattâ bizzat Çağlayangil "Temsilci sadece benimle görüşecek" dedi. Ancak Dışişleri Bakanlığı Köşkünde yapılan konuşmada çap "küçük işler danışmanı"nın çapından "büyük işlerin adamı"nın çapına -Demirel kendisinden böyle bahsetmektedir- yükselmiş olmalı ki Vance Başbakanlığa gitti ve orada kendisini Başbakan kabul etti. Zaten bu görüşmenin olmayacağını söylemek Demirel'i ve politikada Demirel'in nerede bulunduğunu hiç bilmemek demekti.

Vance'ın Ankara'da görünmesi, tabii derhal, Amerika'nın gene bizim elimizi tuttuğu inancını doğurdu ve bir takım gençler Amerika aleyhindeki hislerini fiilen göstermek fırsatım kaçırmadılar. Bundan zarar gören, bu sefer, Amerika devletinin yanında Amerikan özel sektörünün de Pan American tertibi müesseseleriydi.

Amerika ye İngiltere aynı çekingenliği Atina temaslarında da gösterdiler. Türkiye'de Hükümetin, kamuoyunun baskısı neticesi ciddi bir "Harp olacaksa olcun" havasını girdiği görülüyor, buna mukabil Atina'da, bilhassa Kral ile çevresinin harbi hiç arzulamadıkları hemen seziliyordu. Ancak Vance'ı orada başka bir zorluk bekliyordu: Yunanistan'ın prestij meselesi! Zaten muallaktaki cunta, eğer bir de spektaküler boyun eğme ayıbını sırtlarsa, kuyruğuna teneke bağlanacağından tamamile emindi. Bunu Vance'a, fazla saklamadan bildirdi. Böylece, nihai hedefte beraber olup olmadıkları belli sayılamayacak Amerika ile cunta, vakit kazanılması ve acı hapın şekerli suya batırılması lüzumunda birleşiyordu.

Vakti olmayan Türk hükümetiydi.

Bu satırlar yazılırken..

Yazının burasında AKİS, son hafta içinde biraz ihtiyat sahibi her yazarın kullandığı, kullanmaya mecbur olduğu "Bu satırlar yazılırken.." cümlesini söylemek zorundadır. Olaylar, sanki Demirel İktidarı akan nehirde bir yaprakmış gibi, bilinmeyen değişiklikler göstermektedir. Fakat bu satırlar yazılırken •ki, bir harp yoktu- Türkiye, gerçekleşirse işine gelen bir üçlü teklifle karşıkarşıyadır. Amerika, İngiltere ve Kanada 1960 şartlarına tekrar kavuşturulmuş, silâhtan tecrit edilmiş, iki cemaatin yanyana, kendi hak ve hukuklarıyla yaşadıkları bir Kıbrıs fikrini satmaktadırlar. Türkiye'nin bunun alıcısı olduğu muhakkaktır. Mesele, malını Makarios'a satamayan Ball'ün aksine, Vance'ın Atina nezdinde daha başarılı olup olmayacağıdır.

Bir de, satış halinde dahi, her şey başladığı noktaya gelmeyecek ve belki de her şey tekrar o noktadan aynî yönde başlamayacak mıdır? *

KOMANDOLAR BİR "MEÇHUL YER"E GİDİYORLAR

"Deniz, deniz Akdeniz, suları berrak deniz"

CURCUNA

ASKERLİKTE bir gerçek vardır: Seferin başında yapılan bir hatanın ceremesi seferin sonuna kadar çekilir. Demirel İktidarının Kıbrıs'taki son olaylar patlak verdiğinde gösterdiği gaflet bugün meselenin tam bir curcuna halinde olmasının başlıca sebebidir. Grivas'ın kuvvetleri Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırdığı zaman derhal Türk jetlerini Ada üzerine ateş yağdırmaya gönderecek yerde ağız açık beklenilmiş olması, Türkiye'nin prestijine ağır bir darbe teşkil etmiştir.

Günlerdir Demirel İktidarı, bizzat yol açtığı bir hazin durumun telâfisi çaresinin peşindedir ve kendi kamuoyunun ağır baskısı altındadır. Bu, sıkışık ve şaşkın durumunun nedenidir.

Eğer Grivas kuvvetlerinin tecavüzünün başladığı öğle sonrası ile akşam arasında Rumlara, hakettikleri ders havadan verilmiş bulunsaydı, hem dünya önünde haksız sayılamayacaktık, hem de bugün, Yunanlılar bizim halimiz de olacaklardı.

Yani, yaralanmış prestijlerini nasıl tamir edeceklerini onlar düşüneceklerdi. Biz ise, yumruğumuz belimizde sakin sakin bekleyecektik. Harp mı yapacaklardı, silleyi sineye mi çekeceklerdi, Yunanlılar karar vereceklerdi. Onlar sinirlenecekler, onlar titizleşeceklerdi ve "Harp! Harp!" çığlıklarını Atina meydanlarında onlar koparacaklardı.

Tecrübesiz iktidar kurmanın, milletçe ödediğimiz ilk önemli faturasıdır, bu.

NASIL bir curcunanın içinde yaşadığımızın farkında mısınız? İlk olay gecesi İktidara hâkim olan karışıklık bütün duruma sirayet etmiş, kimse neler olup bittiğini anlayamamış, herkes bir türlü davranmış, bir türlü haykırmıştır. Yunanlılardan kesin taleplerimizin nelerden ibaret bulunduğu dahi meçhul kalmış, "Nota verdik", "Notamız reddedildi" tarzında yuvarlak lâflarla yetinilmiştir. Anlaşılan tek husus, Türkiye'nin 1960 şartlarına dönüşten başka bir formülü kabul etmeyeceği dir. Bu makul ve doğru bir tutumdur. Fakat bunun nasıl gerçekleştirileceği, uzlaşmanın ne gibi şartlan öngördüğü hususu daima bulanıklığını muhafaza etmiştir. Bulanıklık, bir politikanın icabı değil, bir tatbikat plânının yokluğu sonucudur. Arabanın atların önüne nü, arkasına mı konulacağı tartışmasını hatırlatan bir "önce askerlerin çekilmesi, sonra görüşme mi, önce görüşme, sonra askerlerin çekilmesi mi" bahiskonusu olmuştur. Fakat bu, hemen arkadan, tavizci "önce teminat, sonra görüşme mi, önce görüşme, sonra teminat mı" şekline dönmüştür.

Ancak kamuoyunun gittikçe bastıran ve Demirel'e artık geri dönülemeyeceğini sert şekilde ihtar eden baskısıdır ki İktidarı mukavemete mecbur etmiş, daha fazla bir yumuşakbaşlılıktan alakoymuştur. "Şimdi geliyorum, ha!"nın ötesine geçilmesi için, Hükümetin asla samimî bir arzu duymadığı her hareketinden belli olmuştur.

METİN TOKER

HARP üç kimse tarafından istenilmez. Ama, harplerin yapılması mecburiyeti doğabilir. İktidarlar için marifet bu harbin kendi arzuladığı zaman, kendi arzuladığı yerde ve kendi arzuladığı silâhlarla yapılmasının sağlanmasıdır. En kudretli orduların bile gafil iktidarlar elinde hazin hezimetlere götürüldüğü üç kimsenin meçhulü değildir. O dehşetli Alman ordusu, Hitler'in aklıyla açılmış hatalı cephelerde bir mağlûp ordu haline getirilmiştir.

Kıbrıs'ın bizim bakımımızdan ideal harp sahası olmadığım bilmek için kurmay diplomasına lüzum yoktur. Bir mühendislik diploması bile bunu anlama yeterliğini sağlamaya kâfi gelir. Ada, üzerinde hava hâkimiyeti kuracağımız ve kurabileceğimiz yerdir. Oraya asker gönderip onu boş yere kızdırmamız manasızdır. Zaten, Kıbrıs Devleti ile de alışverişimiz yoktur. Kıbrıs Devletini açıkça ilhak edeceğini söyleyen Yunanistan gerçek mütecavizdir. Yunanistan'la savaş alanı ise, elbette Batı Trakya'dır.

Demirel İktidarı, harp şartları olarak da bize elverişli şartları hazırlamamıştır.

Peki, elverişli neyi hazırlamıştır, bu İktidar? Maalesef hiç bir--eyi. Olanlar da, olmayanlar da onun inisyatifi sonucu değildir. Bir akım dolayısıyla her şey öyle cereyan etmiştir. Bu suretle, seferin başında yapılan bir hatanın ceremesinin sefer sonuna kadar çekildiği prensibi bir defa daha doğrulanmıştır.

Tecrübenin zamanla öğrenildiği bır gerçektir. Böyle düşünerek "Yok, iyi adam! Zamanla öğrenecek. Bak, bu kendisi için bir derstir." diye acınmak kabildir ama, ne yaparsınız ki memleketlerin ve milletlerin kaderi tecrübe tahtası değildir.

Hele, kökü yüzyıllara dayanan bir ülkenin, imparatorluklar kurup yaman devrimler yapmış bir halkın "her halk lâyık olduğu iktidarı bulur" sözünü acıyla hatırlatacak bir siyasî iktidarın eline düşmüş olması, asıl, Türk seçmelimin edinmesi gereken tecrübedir

A.P. ile D.P. arasındaki KARAKEDi!

1967 BAYAR'I SOSYAL HAYATTA
İzmir'in fiyaskosu canını yaktı

Bundan bir süre önce, "Hidematı vataniye" tertibinden Birinci Millet Meclisi üyelerine ödenen ayda 320 lirayı alan, fakat bu masası Maliye Bakanlığınca kesilmiş bulunan bir vatandaş Danıştay'a başvurdu. Danıştay maaş kesilme muamelesini haklı gördü. Vatandaş sonradan, vatan hainliği manâsına gelen bir suçtan mahkûm olmuştu. Danıştay dâvayı reddederken "Vatan hainlerine hidematı vataniye tertibinden maaş ödenmez" hükmünü kesinleştiriyordu.

Vatandaşın adı Celâl Bayar'dı. Bu aklı kendisine, "Aileler"in akıl hocası avukat Orhan Cemal Fersoy vermişti. Celâl Bayar cevabı aldığında, âdeti veçhile dudağını yanağı içinde dolaştırdı, ağızını büzdü ve A.P. Genel Başkam Süleyman Demirel'e karşı olan hiddeti bir kat daha arttı. O tarihte Maliye Bakanlığında Demirel'in bir Bakanı oturuyordu.

Bu hiddet zaten az değildi ve âdeta, "Bizim Su Müdürü"nün Başbakan olmasından başlıyordu. "Bizim Su Müdürü", kendi Cumhurbaşkanlığı zamanında Devlet Su İşleri Genel Müdürü olan Süleyman Demirel'den bahsederken Bayar'ın kullandığı tâbirdir. "Bizim Su Müdürü"nün ili kabahati, A.P. Genel Başkanlığı ve Başbakanlık makamlarına geldikten sonra bir tek defa dahi Bayar'ın ziyaretine gidip "arz-ı ubudet" etmemiş ve mübarek elini öpmemiş olmasıdır. Halbuki rakibi Saadettin Bilgiç Caddebostan'daki evin devamlı ziyaretçilerindendir.

Ama şimdi Demirel'in günahı daha da büyümüştür. Celâl Bayar, "alnındaki vatan hainliği damgası"nın silinmemesinden A.P. Genel Başkanım sorumlu ve suçlu bulmaktadır. Bunu yapmak için A.P.'nin elinde kâfi kuvvetin olmadığı mazeretine ise D.P.'nin ilk Genel Başkanı ve -etrafındakilerin tâbiriyle- "D.P.'nin yaşayan en yüksek şahsiyeti" Celâl Bayar şu cevabı vermektedir:

"— Onlar kendi kudretlerini bilmiyorlar!"

Celâl Bayar, affi hemen yapamadığı için uzun süre Gümüşpala'yı da ayni şekilde itham etmiş, "Palası gümüş değil, bakarmış.." demiştir.

Celâl Bayar'ın bugün istediği, siyasî af da değildir. D.P.'nin A.P. Grupu içinde sözcülüğü görevim benimseyip şimdi A.P.'den çıkarılmış olan Turhan Dilligil biten hafta şöyle demiştir:

"— Sayın Bayar'l'a görüştüm. Sayın Bayar'ın talebi tashihi karar değil, iadei muhakemedir."

Kendisiyle temasta olanlar tarafından anlatıldığına göre Bayar, vatan hainliği damgasından kurtulduktan sonra Senatoya gidip yeni Anayasa gereğince eski Cumhurbaşkanlarına ayrılmış olan senatörlük koltuğuna oturacaktır. Bayar bunun aşkıyla yaşamaktadır. Bilinmeyen, bu jesti yaptıktan sonra Bayar'ın, kabul etmediği Anayasayla verilmiş o yeri işgalde devam edip etmeyeceğidir. Eski Cumhurbaşkanının "kader arkadaşları"ndan biri şu fikri söylemiştir:

BİZİM EV KLÜBÜ'NÜN KURULACAĞI BİNA
İspanya'da bir şato

"— İki maddelik bir kanun çıkarılsa da, birinci maddede 'Celâl Bayar vatan haini değildir', ikincisinde 'Bütün ötekiler vatan hainidir' denilse adam bunu hemen kabul eder. Bize de dönüp 'Şimdi tiz bununla yetinin, bu yol açılsın da, ben hepinizi kurtarırım' diye sırtımızı sıvazlar."

Karakedi nedir?

Eski D.P. ile yeni A.P. arasında bir sürtüşmenin bulunduğu, çok söylenen bir lâftır. Bazıları bunu şiddetle reddetmekte, bir kısım kimseler ise bunun izam edilecek tarafı olmadığını belirtmektedirler. Halbuki olay gerçek olduğu gibi bir de siyasî yatırımın ve A.P. içi dalgalanmaların esasını teşkil etmektedir.

Nitekim bundan dolayıdır ki Demirel, son İstanbul seyahatlerinin birinde, A.P. il başkam ve D.P.-nin sosyetik çevresinin mensubu Kemal Pekün'ün aracılığı ile bîr "D.P. Büyükleri grupu"nu Hilton'daki dairesinde bir akşam vakti kabul etmiştir. "D.P. Büyükleri grupu" geceyarısına kadar süren görüşmeden hiç memnun ayrılmamışlar dır. Bunun bir sebebi A.P. Genel Başkanının, kendilerine, sadece içki ikram edip yemek teklifinde bulunmamasıdır. Ama asıl sebep, Demirel'in "siyasî hakların tamamının iadesi" konusunda kesin bir "imkânsızdır" tavrım takınmasıdır. Aralarında Ağaoğlu, Yardımcı, Sarol, Çavuşoğlu, Kavrakoğlu, Ataman, Şaman, Erkmen gibi "sabık şöhret"ler bulunan grupla A.P. Genel Başkanı arasında tartışma sert olmuş, "A takımı" mensupları "C takımı" diye vasıflandırdıktan -A.P.'liler en ziyade buna ifrit olmaktadırlar- A.P. kadrosunun liderine karşı çıkışlar yapmışlardır ama bu, ne Demirel'in kendilerine yemek ikram etmesi, ne de öteki konudaki tutumunu değiştirmesi neticesini verebilmiştir.

Biten hafta içinde A.P. Genel Başkan Vekillerinden ve eşi Necla Tekinel bir Yassıadazede olan İsmail Hakkı Tekinel, Genel Başkanının "A takımı"na verdiği cevabın hemen hemen eşini şu şekilde tekrarladı:

"— Elimizde bu memleketin bir nizamı var mı, ona bakalım. Bu nizama göre de eski D.P.'lilerin seçilme hakkı önlenmiştir. Gerçek bu! Bu, bir Anayasa meselesidir. Anayasanın 68, 71 ve geçici 11'incî maddeleri buna imkân vermez."

Anayasayı değiştirmek için Parlâmentoda üçte iki çoğunluk lâzımdır ve A.P. bugün buna malik değildir. Genel Başkan Vekili "Bugün malik değilsiniz ama yarın olursanız.." tarzındaki bir soruya cevap olarak dedi ki:

"— Düşünülebilir. Ama bu işleri unutmakta fayda vardır."

A.P.'lilerin bu tutumudur ki 'A takımı"nı çileden çıkarmakta ve onları "vefasızlık" ile, "oylara hıyanet" ile suçlayıp:

"— Tabii, buna yanaşırlar mı? İskemle meselesi. Eşyanın tabiatına aykırı.." demelerine yol açmakta-

tur. Halûk Şaman, bu sözü ithamsız söyleyenlerden **biridir.**

Caddebostan'daki evde **Demirel** bir **çok defa** "satılmışlık'la itham edilmiş, Bayar ağızını açıp tek itiraz söylememiştir. Demirel'i **satın** alan adam,eski Demokratlarca, tabii. İsmet İnönü'dür!

Bayar'ın derdi

A.P. ile D.P. arasındaki sürtüşmenin bir kaç mahiyeti ve bir kaç grup aktörü vardır. Bunların başında Bayar ile "Bayar'ın derdi" gelmektedir.

Gönüllerde hangi aslanların yattığı hiç bilinmemekle beraber, görünen, Bayar'ın tekrar Çankaya'ya çıkıp oturmak gibi bir hayali yoktur. Kendisini zaten, "Milli İdareyle gelmiş meşru Cumhurbaşkanı iken makamı zaptedilmiş" durumda sayan Bayar şöyle demektedir:

"— Yassıada Mahkemesi bir ihtilâl mahkemesiydi. Kendi ihtilâllerini meşru kılmak için benim alınma vatan hainliği damgasını sürmeye bir bakıma mecburdu. Ama şimdi, iktidarda, D.P. oylarıyla gelmiş A.P. vardır. Bu damgayı benim alnımdan silmek bu A.P.'nin boynunun borcudur. Ben bu vatana hizmet ettim. Ben vatan haini değilim. 84 yaşındayım. Böyle ölmek istemiyorum."

Bunda, şahsı itibariyle Bayar'ı anlamamak kabil değildir. Ancak Bayar A.P'nin bunu nasıl yapacağı hakkında hiç bir şey söylememekte, sadece demektedir ki:

"— Nasıl yaparlarsa yapsınlar. Ellerinde kâfi kuvvet vardır. Bir takım umacılardan korkuyorlar. Memleket korkakça İdare edilmez. Millet onları oraya bu tarz idare kursunlar diye getirmedi."

Bayar'ın böyle bir "kuvvet teşhisi" neticesinde 27 Mayıs'a yeşil ışık yaktığı, artık taraklarında bu bezi taşımayan eski Demokratlarca unutulmamaktadır. Kayseri hapishanesinde Bayar, mahkûm Mithat Perin'e rastlayıp ta biraz ala... 'Siz de mi buradasınız, Mithat Bey?"sorusunu sorduğunda "Sayenizde Beyfendî!" cevabını almıştır.

Eski Cumhurbaşkanı, Demirel'in kendisine ve "A takımı"na siyasi haklarını iade etmeye hiç niyetli gözükmemesine zaman zaman icna halde kızmaktadır. Bundan bir süre önce, başta kendi kızı, sözü geçen eski Demokrat büyüklerin milletvekili olan yakınlarım A.P.'den çektirtmeye karar vermiştir. Bunun üzerine, Demirel'in sırdaşı olarak bilinen, fakat Demirel'le münasebetleri tam bilinmeyen. Demirel'i sık ve muntazam görüp daima "Başbakan dedi ki..", "Başbakan dedi ki.." diye konuşan, bir kısım kimselerce bu hali "Ermem böbürlenmesi" olarak vasıflandırı-

HARİKA...

YARDIMCI

CELÂL BAYAR'IN CADDEBOSTAN'DAKİ KARARGÂH EVİ
Her çeşit rüzgâr esiyor

maylarınca hazırlanmıştı. Önce judo ve silâh kullanmasını öğrenecekler, sonra da temel eğitime geçilecekti.

Nitekim ilk gün, judo çalıştılar. Judo öğretmenleri biraz acemi olmakla beraber yine de işe yarıyor ve birlik mensupları kafa ve kollarının kırılması pahasına, çan ve gönülden, judo öğrenmeğe gayret ediyorlardı. Hava soğuk, yerler çamurdu. Devamlı hareket halinde olduklarından, soğuğu pek farketmiyor, fakat çamura bir çare bulamıyorlardı. Yerdeki taş ve dikenler de hayli can yakıcıydı.

İlk günkü çalışmalarda, 11 çeşit judo oyunu öğretildi. Fazlası kısmet olmadı. Çünkü artık, Adaya çıkma ihtimali kalmamıştı. Oysa • ki, onlar, bu çıkışın plânlarını bile hazırlamışlardı. Ka öncü birliklerle beraber hareket edip Adadaki bir Rum direnişini önleyecek, ya da Rauf Denktaş'ın yaptığı gibi yapacaklardı.

Ama ne yazık ki, kısmet olmadı. AP İktidarı, artık komando gibi yürümeye bile başlamış olan gençlerin heveslerini "kursaklarında bıraktı. Salı günü, MTTB'nin Konur sokaktaki , merkezinde toplanan komando adayları, bir yandan "son durum "u gözden geçirirken, bir yandan da, Kıbrıs'a çıkamamanın üzüntüsünü birbirlerine anlatmakla meşguldüler.

YILMAZ GÜMÜŞBAŞ

POLİTİKACILAR

Anlaşıldı Vehbinin kerrâkesi!

Ziyâ Termen, Senatoda gündem dışı söz aldığında, ne diyeceğini herkes merak ediyordu. AP'li senatörler içinde bellibaşlı hatiplerden biri olan Termeni uzun ve ağdalı bir girizgâhtan sonra heyecan dozu gittikçe artan bir üslûpla şunları söyledi:

"— Harbin ne olduğunu iyi bilen, son yıllarda karınları ancak doyan ve sırtları gömlek gören Türk ve Yunan milletlerinin kıyasıya bir felâketten kurtarılmalarını öngör ren medenî bir anlayışla ve bütün gücümle harbe hayır diyor, isyan, ediyorum! İnsansız kalacak bir Kıbrıs uğruna, asırlık emek ve meşakkatlerin yarattığı sanat ülkesi Yunanistan, şeref ülkesi Türkiye tehlikeye atılmamalıdır!"

İngiltere'nin de katılacağı bir "sabırlı müzakere"yi dönüp dolaşıp ısrarla tavsiye eden Termen, konuşmasını, "askerlere, mitingçilere ve Hükümete sulh ve akıl diye haykırmak istediğini" ifade ederek bitirdi.

Bu "sulh havarisi"nin âni telâşının sebebi önce anlaşılamadı. Konuşması soğuk duş etkisi yaratmış tu Sonra bir senatör, Termen'in telaşım şöyle izah etti:

"— Canım, bizim Ziya, Ege sahillerinde Marmaris'te 2,5 milyon liraya malolmuş bir turistik tesisin ortağıdır. Harp olursa, motel, bombalarla yıkılmasa bile, müşterisiz kalır.."

Bu sözleri önce ciddiye almayanlar, tahkik edince doğru olduğunu gördüler. Türk ve Yunan milletlerinin ancak son yıllarda sırtlarının gömlek görür hale geldiğini, bu bakımdan harp etmemeleri gerektiğini millî ve insani bir telâşla haykıran Termen'i anlamak, onun sön yıllarda el attığı yatırım sahasını öğrenince çok, ama pek çok kolaylaşıyordu.

Parlâmentoda randevu

Bu salı günü, öğleden sonra tansiyon çok gergindi. Türk donanmaşı,, Kıbrıs karasularına teğet çizerek dolaşıyor, jetlerimiz Lefkoşe'ye dalış yapıyorlardı. Bir "mühletli ültimatom "dan söz ediliyordu. Yunanistan'da bir yetkili, harbin hiç bu kadar yaklaşmadığını söylemlin. Gazeteciler sabaha kadar, nöbet tuttular. Sabah erkenden bir haber duyup heyecanlandılar: Milletvekili ve senatörler Mecliste toplanıyorlardı. Saat, o sırada, 7.30'du.

Alelacele Meclise koşanlar, parlâmento üyelerinin yansını orada buldular. Ne oluyordu? Ani bir gelişme ürerine Meclis, olağanüstü toplantı mı yapacaktı? Yoksa Yunanistana harp mi ilan ediliyordu?

Birisi cevap verdi:

ZİYA TERMEN
Yatırım ve kaldırım meselesi

PARLÂMENTODA NATO PARLAMENTER GRUPU SEÇİMLERİ"
"Güleriz ağlanacak halimize!"

"— Yok yahu! Nato Parlamenterleri Türk Grupu ile Parlâmentolararası Birliği Türk Grupu seçimleri var!"

Mesele, Meclis bütçesinden, bol ödenekli dış gezi meselesiydi. Bu iki gruptan birine seçilmek, yılda biriki dış gezi imkânı yaratıyordu. O gün, sabahın köründeki kaynaşma-

inektedir. Bayar'ın **"İzmir** Seferi "-**nin** fiyaskosu da A.P.'ye bir rahat nefes aldırmıştır.

İş âlemi kimin kontrolünde?

Yardımcı tarafından temsil edilen. Medenî Berkin hayallere fazla kapıldığı sırada kendisini Veliaht gördüğü, Ağaoğlu'nun oyunlar oynadığı bu grup şimdi, Türkiye'de söz sahibi dev ekonomik güçlerin başında "kendi adamları"nın bulunmasını, ilerde kıracakları koz olarak göstermektedirler. Bunu, Turhan Dilligil açık ifade etmiştir:

"— Bugün Türkiye'de söz sahibi dev ekenomik güçlerin hemen hepsinde eski Demokratlar yönetici durumdadırlar. Bu, bir kuvvet ifadesidir. Kanatimce önseçimlerde bu gücün sahipleri, kendi fikirlerine yatkın kimselerin A.P. adayı seçilmesinde önemli rol oynayacaklardır. Bunu yapamazlarsa, o güçler seçimlerde A.P.'yi desteklemeyeceklerdir."

Bu, G.P.'nin de hayalidir..

Bu konuda kendilerine güvenilenler Akbank grupunun başındaki Ahmet Dallı ile Medenî Berk, Yapı ve Kredi grupundaki Fahreddin Ulaş, Halûk Şaman ve İlhan Sipahioğlu, Ereğli Demir ve Çeliğe giren Muammer Çavuşoğlu, Vakıflar Bankasının Yönetim Kurulu Başkanı Atıf Benderlioğlu, Gimaya Genel Müdür yapılan İbrahim. Kîrazoğlu ve özel sektörün bazı başka kilit noktalarına yerleştirilen Yassıada'lılardır. Bir de, Bayar'a yakın iş adamları.

Ancak bütün bu gayretler karşısında, gerçekleri bilen bir eski Demokrat şöyle demiştir:

"— Bir kaç tanesinin dışında, bugün onbin liranın üstünde para kazanıp temiz işler yapan ve hayatlarını iyi kazanan bunların çoğu, Bayar'a saygılarından 'Hu.. Hı.. demektedirler. Gerçekte düzende bir değişikliği, yeni bir macerayı katiyen arzulamamaktadırlar. Dikkat edilirse bunlar, genellikle, Menderes'in politikaya bulaştırdığı kıymetli teknisyenlerdir ve şimdi, tekrir kendi sahalarında fırsat bulduklarından dolayı memnundurlar. Ötekilerin yaptıkları **ise,** sadece siyasî mastürbasyon'dur."

Bu görüşün doğruluğu. Mecidiyeköy'deki Büyükdere caddesinin 97 numaralı evinde, Fahreddin Ulaş'ın hafta biterken söylediği şu sözlerdir:

"— Benim politikavla hiç bir ilişkim **yok.** Politikaya taallûk eden sorular soracaksanız hiç cevap alamazsınız. Mesleğim bankacılıktı. Gene ona döndüm."

TÜRK SOLU DERGİSİ'NİN İLK SAYISI
Bütün Türkiye solları, sollayınız!

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Marks usulü demokrasi

9 aralıkta TİP bir "dar kapı"dan geçecektir. Daha doğrusu, TİP içinde bazı kimseler bu dar kapının önünde, bir diğer kısmı ise arkasında kalacaklardır. Genel Merkezin "hizipçilik" yaptıkları iddiasıyla Haysiyet Divanına sevkettiği 89 kişinin kaderi o gün belli olacaktır. Bu 89 TİP'li iki kategoriye mensuptur. 13 tanesi, kazan kaldırmaktan suçludur. Geri kalanlar ise. Genel Merkezin hışmına uğramış bu kimselerin lehine vaziyet almak suretiyle yıldırımları üzerlerine çekmişlerdir. Baba Marks'ın peygamberleri, Marks'ın Türkiye'deki evinde çıt istememektedirler.

Başlangıcı, Malatya'da yapılan Büyük Kongre öncesine kadar uzanan çatışma, geçenlerde Şişli İlçe Kongresinde sertleşmiş ve tarafların sebep oldukları olaylar yüzünden, kongrenin iptali yoluna gidilmiştir. Ertesi gün yapılması gereken İl Kongresi, bu yüzden, belirsiz bir tarihe ertelenmiştir.

TIP LİDERİ
Meğer otokratmış!

"Hizipçilik" yaptıkları ve "parti - dışı kişilerin görüşleriyle aynı paralelde oldukları" için ihraç isteğiyle; Haysiyet Divanına verilen ilk grupta Rasih Nuri İleri, Halit Çe-

denk, Şekibe Çelenk, Ümran **Baran,** Naci **Ormanlar,** Ahmet Say, Süleyman **Ege, Vahap** Erdoğdu **gibi, parti kademelerince** tanınan ve sevilen **kişiler de vardır.**

Dişardaki gazelçiler de kim?

Genel Merkez tarafından bunlar ve onlara arka çıkanlar sorgusuz sualsiz Haysiyet Divanına sevkedilirlerken;. haklarında yöneltilen en ilginç suçlama "parti - dışı kişilerin görüşleriyle aynı paralelde olmak" suçudur. Bu paralel, TİP'in resmen üzerinde bulunduğu noktanın sağıyla bir paralel değiildir. "Parti-dışı kimseler"den kastedildiler, TİP'in resmî yerinin de solunda olanlardır. Geçenlerde Türkiye Komünist Partisi adına Milliyet'e verilen bir demeçte TİP'in yöneticileri de bu "parti - dışı kişilerin görüşleriyle ayrı paralelde olmakla suçlanmaktaydılar. TİP'te "parti - dışı kimseler" diye adlandırılanlara "Eski tüfekler" de denilmektedir. Bunlar solculuk dâvasının, "komünist" damgası yemiş ve kendilerince "çilesini çekmiş" takımıdır. Tıpkı eski Demokratların AP'lileri "hazıra konmak" ile ithamı gibi, "Eski tüfekler" de yeni TİP'cileri "Iüpçü"lükle suçlamaktadırlar.

" Genel Merkez bunlara karşı bu sebepten o kadar sert tepki göstermiştir. Mesele, dönüp dolaşıp, bir "sandalya kavgası" haline gelmektedir. İhracı istenilenler yaptıklarının "parti-içi demokrasi savaşı" olduğunu söylemekte, Genel Merkezi diktatörlükle itham etmektedirler.

Bunların bir kısmı geçen hafta "Türk Solu" adını verdikleri bir haftalık derginin etrafında toplandılar. Derginin 'ilâh edilen amacı "Ortadan en aşırı sola kadar" ortak bir cephe kurmaktır. TİP'in görüşünün aksine, bunun TİP liderliğinde, yahut işçi sınıfının önderliğinde olmasına lüzum yoktur. "Türk Solu", milli burjuvazi dahil, kendileri arzu ettikleri düzeni kuruncaya kadar herkesi yardımlarına çağırmakta, onlara kollarını açmaktadır. Ancak takdim yazısında, düzen gerçekleştikten sonra, "ötekiler"in bu kolların arasında boğulacağı erkekçesine haber verilmektedir!

PİYASA

Dereyi görmeden paçayı sıvayanlar

Kıbrıs olayları sebebiyle Türkiye'de esmekte olan harp havası, piyasayı da geniş çapta etkiledi. Yiyecek maddesi satan dükkânların önünde beliren kuyruklar, havanın daha da gerginleşmesi üzerine bankalara sirayet etti. **Altın** fiyatlarında tesbit edilen yükseliş **ise** bütün bunlara tüy dikti.

Başlaması muhtemel bir Türk - Yunan çatışmasının **uzun** sürebileceğini düşünen ve çoğunluğunu kadınların teşkil ettiği bazı "tedbirli vatandaşlar", yiyecek dükkânlarını kuşatmağa başladılar. Yiyecek stoku yaptıkları anlaşılan bu kimseler, genel olarak makarna, pirinç, un, bulgur, şeker gibi maddelerden bol miktarda alıyorlardı. Onlarınbu davranışları kısa. sürede piyasayı etkiledi ve son bir hafta içinde yiyecek maddesi fiyatlarında hissedilir bir artış oldu. Mali gücü bulunmayan ve evlerinde bir harp ekonomisi uygulamak zorunda kalan vatandaşlar ise, bu gelişmeleri endişeyle İzliyorlardı.

Banka veznelerinin önünde de ayni endişeli kuyruklar görülüyordu. Harp tehlikesinin belirmesi üzerine vatandaşlar, ellerinde nakit para bulundurmak amacıyla, bankalardaki tasarruflarını çekmeye başlamışlardı. Bu, bankaları müşkül durumda bıraktı.

Bütün bu olaylar, işlenmiş ye külçe altın fiyatlarını da etkiledi. İşlenmiş altın fiyatlarında tesbît edilen gündelik artış, 1 lirayı buldu. Külçe altın fiyatları da, küçük çapta olmakla beraber, yükselmeye başladı.

Bu gelişmeler, özellikle büyük şehirlerin belediyelerini bir takını tedbirler almaya zorladı. Piyasadaki kontroller sıklaştırıldı ve "harp zengini" olmayı kafalarına koymuş kimselerin bulunabileceği düşüncesinden hareket edilerek bazı tedbîrler alındı.

BİTEN HAFTA İÇİNDE BİR BANKA GİŞESİNİN ÖNÜ
Buluttan nem kapanlar

DERNEKLER

Habbeii kubbeli bir itişme

Bu ayın başında Kocatepe sırtlarında, tekbir sesleri arasında yapılan bir temel atma töreni, şu günlerde tekrar tartışma konusu, olmaya başladı. Tartışma bir süre daha devam ederse, Ankara, yakın gelecekte, bu defa da yüzlerce mimar ve mühendisin protesto yürüyüşüne sahne olacak,, bu arada 2 mimar "istenmeyen meslektaş" ilân edilecektir. Olaylar "tekbîrli törenciler"in aleyhine gelişirse, Belediyeye de iş düşecek ve ruhsatsız atılan bir temel -belki de- ikinci defa dinamitlenecektir.

Mesele, Türkiye Mimar ve Mühendisler Odaları Birliği ile Türkiye Diyanet Sitesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği yöneticileri arasında bir süredir devam edegelen anlaşmazlıktan doğmaktadır. Bugün çoğunluğunu fanatik milliyetçilerin -ki bir kısmı resmen CKMP'lidir- teşkil ettiği Dernek Yönetim Kurulu, Mimar Vedat Dalokay tarafından yapılan ilk projeyi "biraz gâvur işi" bulunca kıyamet kopmuş, "Tanrıya uzanan cinsten" minareler istedikleri söylenen dernekçiler, Dalokay'ın mukavelesini tek taraflı olarak feshetmişlerdir.

Derneğin ilk projede bulduğu hatalar sadece minarelerin füzeye benzemesinden ibaret değildir. Aynı zamanda, kubbenin şeklini de beğenmemiş, bir süre sonra yıkılabileceğini ve "maazallah binlerce müminin canına kıyacağı"nı iddia etmişlerdir. Ayrıca, kubbenin "müslüman stili" olmadığını ileri süren dernek yöneticileri. Avrupa'da yaptıkları sıkı bir araştırmada, bu kubbe şeklinin Brüksel'deki bir meyhane binasından aşırıldığını ortaya çıkarıvermişlerdir!

Bir de kabuk meselesi

Bu arada ortaya bir de,, kabuk meselesi çıkmıştır. Dernek yöneticileri, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde yapılan nicelemelere dayanarak, "kabuk"u da "çürük" bulmuşlar ve hattâ Almanya'dan bir "kabuk uzmanı" getirterek, meseleyi bir de ona danışmışlardır. Uzman, uzun süre Türkiye'de kalamıyacağını söyleyince, projeyi uygulama imkânı kalmamıştır. Bunun üzerine, Dernek Başkam İsmail Hakkı Yılanlıoğlu -CKMP Kastamonu milletvekili- mıh ifadesine göre, Mimar Fatin Uluengin ve Husrev Tayla'ya yeni bir proje sipariş edilmiştir. Bu iki mimar, çalışmaları sonunda, kubbe, kabuk, ve "füze minareler" meselesini halletmiş, Mimar Vedat Dalokay'ın "150 eşek yükü altın "a mal olduğunu ileri sürdüğü Süleymaniye Camiine benzer bir cami projesi hazırlamışlardır. Bundan sonradır ki, eski projeye göre toprağa atılmış temeller, bu yaz, dinamitle havaya atılmış ve 30 ekim günü de, "Allahuekber" sesleri arasında, yeni temeller konulmuştur.

Sûruli protesto

Ne var ki, Mimar Fatin Uluengin ve Mimar Husrev Tayla tarafından hazırlanan proje, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Birliğinden gerekli vizeyi alamamıştır. Birlik, projeyi "çok klâsik ve modern unsurlardan yoksun" bulduğu için reddetmiştir. Bu arada iki mimar, halen dâvası görülmekte olan bir inşaatın projesini aldıkları için, ihraç talebiyle, Birlik Haysiyet Divanına verilmişlerdir.

İşin çürüklüğü bu kadarla da kalmamaktadır. Çünkü Dernek, inşaata başlayabilmek için resmî kuruluşlardan gerekli izni almış değildir. Başkan İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun da kabul ettiği gibi, temel, ruhsatsız olarak atılmıştır.

Mimar Vedat Dalokay ve arkadaşlarına gelince; onlar da bu gelişmeler karşısında boş durmamış ve son olarak bastırıp dağıttıkları, "onlar dinlerinde haddi aştıkları için helak oldular" sûresinin de bulunduğu bir broşürle Dernek yöneticilerine karşı yeni bir salvo açmışlardır.

YILMAZ GÜMÜŞBAŞ

PETROL

Millî şirket de haciz olunur mu?

Bir devlet müessesesinin dolandırıcı durumuna düşmesinin ve haciz tehdidi ile kaışıkarşıya kalmasının ilk ve tek örneği, bundan bir süre önce ülkemizde görülmüştür. Mesele, 40 milyon **lirayı** bulan akaryakıt akreditifi ile ilgilidir. Alacaklı,

MİMAR VEDAT DALOKAY

KOCATEPE CAMİİNİN İNŞAATI

Bir tespit gerekiyor; Hangi yüzyılda yaşıyoruz?

İş Bankası; bu tuhaf duruma düşen devlet müessesesi ise Petrol Ofisi Genel Müdürlüğüdür. Olay, fakr-ü zaruretten ileri gelmiştir! Bu halk, Petrol Ofisin yeni Genel Müdürü Zeyyad Karapazar şöyle tasvir etti:

"— Şu anda Başbakan, bütün Bakanlarını çağırsa ve bunların Petrol Ofis'e olan borçlarını derhal ödemelerini temin etse, yine de Petrol Ofis'in 165 milyon lira - borcu kalır!.."

Yabancı petrol satış şirketleriyle -bu şartlar içinde- güya rekabet edecek olan Petrol Ofis'in hacizle tehdidine kadar varan olaylarla ilgili gelişmeler, bundan bir yıl önce başlamıştır. Petrol Ofis'i, bir yıl kadar önce çeşitli partiler halinde, değeri 40 milyon lirayı bulan akaryakıt ithali için teşebbüse geçmiştir. İthal işlemi için mûtad yolu izleyen Ofis yöneticileri, İş Bankası'na başvurmuşlar, İş Bankası da bu devamlı müşterisi için Merkez: Bankası'nda 11 iş için toplam 40 milyonluk akreditif açtırmıştır. Sonra, ithal edilen mallar, çeşitli partiler halinde, gümrüğe gelmiştir. Petrol Ofis'in bu malları - akaryakıti- gümrükten çekip satışa çıkarması için, İş Bankası'na olan 40 milyonluk borcunu ödemesi gerekmektedir. Fakat Ofis bunu, parasızlıktan yapamamış, ama buna rağmen İş Bankası'na borcunu ödemeden mallan gümrükten çekmiş, bayilerine dağıtmış ve satmıştır; Aslında, gümrüğün bu malları. Petrol Ofis'in İş Bankası'na olan borcunu ödediğine dair belge olmadan teslim etmemesi gerekmektedir. Ama zaman zaman akaryakıt sıkıntısı başgösterdiğinde, formalitelerin bir kaç gün sonra tamamlanması suretiyle işlerin çabuk yürütülmesi örnekleri görüldüğünden, gümrük, Ofise kolaylık göstermiştir.

ZEYYAT KARAPAZAR (SAĞDA) BAKANI VE DUACISI İLE
İş Allaha kalınca...

Skandalin böylesi..

Ama Petrol Ofisi, malları teslim aldıktan sonra da formaliteyi yerine getirmemiştir. Birkaç gün on gün, on gün bir ay, bir ay birkaç ay olmuş, fakat Ofis'ten ses gelmemiştir. Altı ay geçtiği halde borcun kapatılmadığını gören İş Bankası ilgilileri kuşkulanmağa başlamışlar ve meseleyi araştırmışlardır. Araştırmanın sonu hayret vericidir: Ofis, mallan satmış, fakat İş Bankasına olan borcunu ödemeyi aklına dahi getirmemiştir!

Bunun üzerine İş Bankası, alacağını tahsil için, durumla mütenasip bir eda takınarak teşebbüse geçmiştir. Tabii bu eda çok serttir. Bankanın yöneticileri, bir nevi dolandırıcılıkla karşıkarşıya bulundukları kanısı içindedirler. İş Bankası bu safhada "depolarınızdakl mallarınıza haciz koyarız" tehdidini yöneltmiş ve borcun derhal ödenmesi talebinde bulunmuştur.

Skandali yatıştırmak için bazı aracılar işin içine girmiş, Banka ile Petrol Ofis'i arasında bir ödeme anlaşması sağlanmıştır. Anlaşmanın sağlanmasında, yöneticilerin değişmiş olması ve yeni yöneticilerin eski bir meseleden sorumlu tutulmak istenmemesi de rol oynamıştır. -

Şimdi Ofis, İş Bankası'na borcunu ödemektedir. Ama şu âna kadar, 40 milyon liranın ancak 20 milyonu ödenebilmiştir.

Güzel bayanlar daima

Olay, petrol dâvamızın içinde bulunduğu ortamı pek güzel sembolize etmektedir. Millî petrol satış müessesemiz, bu hallere düşecek kadar **mali sı**kıntı içindedir. Yıllar öncesi 2.5 milyon lira sermaye ile kurulan Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünün halen bir kanunu dahi yoktur. Bu müesseseye çeşitli iktidarlar devrinde sadece bir "arpalık" gözüyle bakılmış, millî dağıtım şirketinin önemine dikkat eden pek olmamıştır. DP devrinde VC'liler, İhtilâlden sonra emekli subaylar, son devirde ise AP'liler ve her devirde güzel bayanlar Ofise doldurulmuş, bayiliklerin tevziinde aynı yol tutulmuştur! Genel Müdürün verdiği bilgiye göre, şu anda Ofis'te 1700 memur fazladır. Bu şişkinliğe rağmen, kilit noktalarda, ihtiyaç hissedilen 40 teknik eleman eksiktir! Çünkü işe almanlar ihtisas sahipleri değil, siyasî iltimas sahipleridir.

Petrol Ofis'ini bu durumdan kurtarmak için İkinci beş yıllık plâna konulan tavsiye, "Türkiye Petrolleri île Ofis'in holding halinde birleştirihnesi"dir. Aslında bu formül, bir zamanlar AP'lilerin şiddet ve hararetle karşı çıktıkları "Türkiye Petrolleri ile Ofis'in birleştirilmesi" fikrinin biraz değiştirilmiş şeklinden başka bir şey değildir. Ama tabii ki AP İktidarı, İhsan Topaloğlu, Muammer Aksoy, Özer Derbil gibi petrol mücahitlerinin ortaya anıklan bir teklifi aynen kabul edemezdi. Şimdi temenni edilen, tâvize uğ - ramış olsa bile, Ofisle TPAO'nun birleştirilmesi fikrinin bir an önce gerçekleştirilmesi ve milli şirketlerin güçlendirilmesidir. Fakat, holding tasarısı dahi hâlâ Meclise verilmiş değildir.

TEOMAN EREL

REGIS DEBRAY GAZETECİLERLE GORÜŞTÜRÜLÜYOR
Kelleyi kurtardı, hürriyeti verdi

GERİLLACILARA İKİ DARBE

Giriştikleri silâhlı mücadelede ilk darbeyi "Che" Guevara'nın ölümüyle yiyen Lâtin Amerika gerillacıları, ikinci darbeyi de, gene Bolivya'da, Fransız düşünürü ve yazan Regis Debray'in otuz yıl ağır hapis cezasına çarptırılmasıyla yediler.

Lâtin Amerika gerillacılarının nazariyeciliğini yapan Debray, bu yılın başlarına doğru Bolivya ormanlarında yakalanmış ve Barrientos rejimi tarafından, eylül ayı sonlarında yargılanmaya başlanmıştı. Dört albaydan kurulu yargıçlar heyeti, yargılama sırasında Debray'e en basit savunma hakkını bile tanımamış, yalnızca savcının konuşmalarına kulak vermiştir.

Dünya kamuoyunun dikkatle izlediği bu sözümona yargılanma sonunda, Debray'in çetecilik suçuyla değil, fakat çetecilerle işbirliği yapmak suçuyla, 8 veya 10 yıl hapis yiyeceği sanılıyordu. Fakat dünya kamuoyuna metelik bile vermeyen Barrientos rejimi ve onun albayları, Debray'i, kendisiyle beraber yakalanan Arjantinli sanatçı Roberto Bustos ile birlikte ve çetecilik suçuyla, 30 yıl ağır hapis cezasına çarptırmalardır. Debray ve Bustos, cezalarını, Bolivya -Paraguay sınırında bulunan ıssız bir kampta çekeceklerdir.

Şu satırların yazıldığı sıralarda Debray ile Bustos, cezalarını çekecekleri kampa doğru yola çıkmaya hazırlanırlarken, onlara 30'ar yıl ağır hapis cezası veren dört albay da generalliğe yükselme umudu ve hazırlığı içinde bulunmaktadır.

"Che" neden yakalandı?

Gerilla devrimleri üzerindi yazdığı kitapla bütün dünyaya ün salmış olan 27 yaşındaki Fransız düşünürü Debray, yargılanması sırasında, Bolivya'ya çete çarpışmalarına katılmak üzere değil, fakat çetecilerle, özellikle "Che" Guevara ile görüşmeler yapmak için geldiğini ileri sürmüştür. Yargıçlar kurulu ise, yakalandığı saman üzerinde ne. fotoğraf makinesi, ne de kalem-kâğıt bulunduğunu ileri sürerek, Debray'in bu sözlerine kulak bile vermemiştir. Oysa, yakalandığı zaman Debray'in üzerinde silâh da yoktu. Ama, buna rağmen, çetecilik yaptığından bir dakika olsun şüphe etmemişlerdir.

AKILSIZ DOSTUN ETTİĞİ

KIBRIS anlaşmazlığı, şu satırların yazıldığı sıralarda, hızla, Türkiye İle Yunanistan arasında bir silâhlı çatışmaya doğru yuvarlanıyor gibi görünmektedir.

Bu çatışmanın çıkıp çıkmıyacağını, çıkarsa ne zaman ve nasıl çıkacağım, bugünden kesin olarak söylemek mümkün değildir. Şu kadarı kesinlikle söylenebilir ki, Demirci Hükümeti, Türk kamuoyu önünde kendini, Kıbrıs'ta en azından 1960 düzenini sağlamakla bağlamıştır ve bundan daha azı için görüşme masası başına oturacak dorumda değildir. Eğer oturursa, Geçitkale - Boğaziçi olayları sırasında izlediği politika yüzünden zaten sarsılan itibarı, büsbütün azalacaktır. Yunan hükümeti ise, yeni oyalamacalara varacak ikili görüşmelerin ötesinde hiçbir tâvize hazır görünmemektedir, Unutulmamalıdır ki, askeri bir darbeyle işbaşına gelmiş de olsa, Yunan yönetimi bu konuda çok hassas olan kendi kamuoyundan çekinmektedir.

A. Halûk Ülman

Bu durum karşısında, Türk ve Yunan hükümetlerinin birinden biri kendi iktidarının başına patlayacak bir gerilemeyi göze alma dıkça, iki taraf arasında silâhlı çatışmanın çıkması kaçınılmaz görünmektedir. Üstelik, bugünkü uluslararası ortam da Türkiye ile Yunanistan arasında böyle bîr koz paylaşılmasına herzamankindeu daha elverişlidir. Eğer Türkiye gerçekten Kıbrıs anlaşmazlığının kuvvetten başka hiçbir yolla çözülemiyeceğine inanıyorsa ve gerçekten bu yola girmeye kararlıysa, bugün eli-kolu, *1964* yılma göre, çok daha serbesttir.

BİR kere, 1964 yılında açıkça Makarios'un arkasında yeralan Sovyetler Birliği, Türkiye'nin o yıl içinde "Bağımsız Kıbrıs" tezini benimsemesi ve ondan sonra gelişen Türk - Sovyet yakınlaşması üzerine, bugün bizim arkamızdadır. Sovyetler artık açıkça anlamıştır ki, Makarios'un asıl amacı bağımsızlık değil, "enosis"tir. Bundan başka, Moskova, şu sırada Yunan yönetimini elinde tutan ve solculara karşı amansız bir savaş açmış bulunan Cuntadan da hiç hoşlanmamaktadır. Cuntanın Kıbrıs'ta Türkiye'den yiyeceği bir darbe. Yunan iç politikasında Sovyetlerin istediği biçimde gelişmelere yol açabilecektir. Nihayet, Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs üzerinde kapışmaları NATO'nun güney - doğu kanadım da çökertecektir ki, bu da Moskovalım hoşuna gidecektir.

İKİNCİSİ, akılsız dost Birleşik Amerika da bugün, olayları büyük bir endişe ile izlemekle beraber, Kıbrıs yüzünden çıkacak bir Türk - Yunan savaşı karşısın da seyirci kalacağa benzemektedir. Birleşik Amerika, Kıbrıs anlaşmazlığının uzun gelişimi boyunca, ağırlığını Atina'dan yana koydukça Yunanistan'ın Türkiye'ye bu konuda hiçbir tâviz vermiyeceğini nihayet anlamış olmalıdır. Bunun yanısıra, Türkiye'nin karşısına dikilip, bîr kere daha "Kıbrıs'a çıkamazsın" demek, Türk kamuoyunun içinde bulunduğu galeyan gözönüne alınırsa, Birleşik Amerika'nın Türkiye'deki varlığının sonu da demek olacaktır. Füze • savar (A.B.M.) perdelerinin geliştiği bir sırada Türkiye'deki Amerikan üsleri yeniden önem kazanmaktadır ve Birleşik Amerika, bu yüzden, Türkiye'den kapı dışarı edilmeyi kolay kolay göze alabilecek durumda değildir. Nihayet, Yunanistan'ın yanında yer almak Birleşik Amerika için Cuntanın da yanında yeralmak demek olacaktır ki, bu da onu dünya kamuoyu karsısında çok güç durumlara düşürecektir.

DİPLOMATİK yollarla çözüm varken, bir anlaşmazlığın silâhlı çatışmaya kadar sürüklenmesi, hiç şüphesiz, çok üzücü dür. Fakat, bu çatışmanın sorumunu Türkiye'nin üzerine yüklemeye imkân yoktur. Bu, bize, akılsız dostun oynadığı oyundur. Eğer Yunanistan 1964 yılında şımarıklık ederken Birleşik Ameri ka Türkiye'nin kolunu tutmasaydı, acaba Kıbrıslı Rumlar üç yıldır azdıkça azabilecek miydi? Demirel Hükümetinin kararlı bir Kıbrıs politikasının bulunmama sından da yararlanarak, Adayı hergün biraz daha çok kendi egemenlikleri altına alabilecekler miydi? Yunan yöneticileri, Türklerle yapılan görüşmelerde kendilerine her sunulan öneriyi etlerinin tersiyle itip, "İlle de enosis!" diye tutturabilecekler miydi? Doğrusu ya, hiç sanmıyoruz.

Tevekkeli, akılsız dostun olacağına akıllı düşmanın olsun, dememişler!

Hayâtının en güzel çağlarında çarpıldığı 30 yıllık ceza, Debray'i o kadar üzmemişe benzemektedir. En büyük üzüntüsü, Bolivya ormanlarında tanıştığı "Che"nin öldürülmüş olmasıdır. Bolivya makamları, bir ara, Debray'in Lâtin Amerika gerillacıları arasındaki itibarını kırmak için "Che"nin bulunduğu yerin kendilerine onun tarafından bildirildiğini yaymak istemişlerdir ama, buna sonunda kendilerinden başka inanan olmamıştır.

Debray, yargılanması sırasında bir haber ajansına verdiği özel demeçte, Bolivya'daki çete hareketinin başlıca başarısızlığına neden olarak köylülerin kayıtsızlığını göstermiştir. Köylüler tarafından des teklenmeyen bir çete hareketi, ancak bir avuç adamla yürütülmek zorunda kalmıştır. Bu bir avuç adam, başlangıçta Bolivya kuvvetlerini iyice uğraştırıyordu. Fakat sonradan Lâtin Amerika'da yeni Vietnam'ların doğmasından korkan Birleşik Amerika, bir çok Güney Amerika ülkesinde, Venezüela, Kolombiya, Ekvador, Peru, Şili, Arjantin, Faraguay, Uruguay ve Brezilya'da olduğu gibi Bolivya'da da adına "Yeşil Bereliler" denilen çete savaşı uzmanlarının aracılığıyla özel birlikler kurdurtmuştur. Bunun yanısıra, Guevara'nın adamları arasında bazı hainler de çıkmış ve bunlar, çetecilerin tam yerini hükümet kuvvetlerine bildirmişlerdir.

"Che"nin ortadan kaldırılmasından sonra Debray'e verilen ağır ceza, hiç şüphesiz, Lâtin Amerika çetecilerine büyük bir gözdağıdır. Fakat nasıl, bazan ölüler, yerleşmiş düzenler için dirilerden daha tehlikeli oluyorlarsa, bir dâva uğrunu hapse düşenler de çoğu kere aynı dâvaya inanmışlar için bir bayrak durumuna gelivermektedirler. Bolivya hükümeti, şimdi, Debray'i kendi eliyle bayraklaştırmıştır.

PAKİSTAN

Pakistan stili sosyalizm

Bir zamanlar Mareşal Eyüp **Han'ın** sağ **kolu olarak** tanınırken, Sovyetler Birliği ve **Çin** Halk **Cum**huriyeti ile yakınlaşma politikasında fazla hızlı gitmesi üzerine 1966 temmuzunda koltuğundan olan eski Pakistan Dışişleri Bakam Zülfikar Ali Bhutto, geçenlerde, "Halk Partisi" adını taşıyan yeni bir siyasal parti kurdu.

Partisinin programının ana çizgilerini Lahor'da yaptığı bir konuşmada kamuoyuna açıklayan Bhutto'nun söylediklerine bakılırsa. Halk Partisi, öteki ülkelerdeki sosyalist partilere benzemeyen bir sosyalist parti olacaktır. Amacı, islâm sosyalizmini Pakistan'da yerleştirmeye çalışmaktır.

Arap sosyalizminden sonra ortaya bir de islâm sosyalizminin -hem de Pakistan stilinde!- çıkması, bu konuda zaten yeteri kadar karışık olan kafaları büsbütün karıştıracağa benzemektedir. Hele Bhutto'nun, islâm devlet düzeniyle sosyalist devlet düzeninin hemen hemen aynı şey olduğunu söylemesi, batılı sosyalistleri epeyce şaşırtmış olacaktır. Fakat, bereket versin ki, Bhutto'nun programında belirtilen diğer noktalar -bütün yetişkinlere oy hakkı, basın hürlüğü, işçi sendikalarının desteklenmesi gibi-, yalnızca erenlerin değil, herkesin anlayabileceği konulardır.

İslâm sosyalizmi gibi büyük bir sloganın arkasına gizlenmesi bir yana, Zülfikar Ali Bhutto kendisine siyaset pazarında bir de vurulacak abalı seçmiştir. Karşısına Eyüp Han'ı almanın oldukça yersiz ve tehlikeli bir davranış olacağını pek iyi bilen Bhutto, yönetim içinde saldırılacak kişi olarak bula bula eski Adaliye Bakanı Muhammed Şuayıb'ı bulmuştur. Eski Dışişleri Bakanına göre, şimdi Dünya Bankası müdür yardımcılığı görevinde bulunan Şu» ayıb, Eyüp Han yönetimi içinde Moskova ile dostluk poltikasına karşı kesin durum alan ve kendisinin Dışişleri Bakanlığından uzaklaştırılmasında büyük rol oynayan bir kimsedir.

Arkasına islâm sosyalizmini, karşısına da kolay yutulacak bir siyasal rakibi aldıktan sonra, Bhutto'nun önümüzdeki seçimlerde iyi iş yapmaması için hiçbir neden yoktur. Tabiî, Eyüp Han'ın müsaade ettiği ölçüde..

MAREŞAL EYÜP HAN
Ne kadarına müsaade ederse

İŞ ALEMİ

TELEVİZYON

Televizyonun 1967 aralık ayı sonlarında Ankara'da yayına başlıyacağı haberi, son günlerde bu alandaki çalışmaları hızlandırdı.

Halk, ucuz televizyon alıcısı temin etme derdindeyken, işadamları da televizyonda yapılacak reklâmın çeşidi üzerinde kafa yoruyorlar. Hele son günlerde ortaya çıkan bir söylenti, ortalığı iyice karıştırmış durumda: TRT'de alınacak bir kararla, Televizyonda yapılacak reklâmların çeşidi üzerinde anlaşmaya varılmaya çalışılıyor. Şimdi- işadamlarının merakla bekledikleri, bu reklâmların ne şekilde yapılacağıdır. Reklâmlar acaba, Fransa'dakl gibi, firma adı verilmeden mi yapılacaktır, yoksa verilerek mi? Birincisi gibi olduğu takdirde, bir banka reklâmı, herhalde, "paranızı bankaya yatırın" şeklinde olacaktır! Buna bankacılar yanaşırlar mı?

Öteyandan, televizyon alıcısı satışı da hızlanmış bulunmaktadır. Türkiye'de şu anda, ikisi yerli, biri ithal üç marka alıcı bulunmaktadır. Bu piyasada şiddetli bir rekabet hüküm sürmektedir ve verici montajının sağlayacağı büyük kârlar hevesleri gıcıklamaktadır. Halen bir vericinin fiyatı 3 bin 350 liradır. Bununla beraber, alıcı kurulurken birçok ek masraf da ortaya çıkmaktadır. Başta antenler ve kablo masrafı gelmektedir. Yakında piyasaya çıkacak olan antenler 3 kanallı olacak ve 170 liraya satılacaktır.

Görüldüğü gibi, bir televizyon alıcısının 3 bin 500 liradan aşağıya malolması bugün imkânsızdır. Bununla beraber, TRT, 600 liralık televizyonlar getirteceğini halka duyurmuştur.

H. WİLSON
Şerefe!

STERLİN

İngiltere Başbakanı 1-çin "en uzun hafta sonu"» 18 Kasım cumartesi günü saat 12.30'dan sonra başladı. O akşam, kamuoyuna sterlinin devalüe edildiği açıklanıyordu.

Bundan üç yıl önce İktidara geldiğinde Wilson, "Belki simdi sıkıntı çekeceksiniz, ama sterlini devalüe etmemek için, kısa bir süre buna mecburuz" demişti.

İngilizler, özellikle dar gelirli İngilizler, **bu üç yıl içinde,** oldukça sıkıntı **çektiler.** Ama neticede, **alınan bir kararla sterlin devalüe edildi.**

Aslında, Wilson'un önünde üç yol bulunuyordu. Birincisine göre, sterlin yüzde 30 oranında devalüe edilecek, bunun yanında, yabancı kaynaklardan kredi alınmıyacaktı. İkincisine göre, kredi alınacak, fakat bunun yanında yüzde 15 oranında bir devalüasyona da gidilecekti. Üçüncü şık ise, büyük miktarda kredi almayı Ve devalüasyona gitmemeyi öngörüyordu.

18 kasım cumartesi akşamı Wilson'un kararı anlatıldı: Wilson, ikinci şıkkı tercih etmişti!

Sterlin, yüzde 14.3 oranında devalüe edildi ve Uluslararası Para Fonu'ndan 1.4 milyon dolar borç alma yoluna gidildi. Böylece sterlinin fiyatı, 2.80 dolardan 2.40 dolara düşüyordu.

Eğer Wilson'un yerinde bizimki olsaydı, karar, herhalde başka bir gün alınırdı. Bunun başlıca iki sebebi vardır. Birincisi, devalüasyon açıklandığı anda, ellerinde sterlin bulunduran iş adamlarının çeşitli spekülasyonlara gitmelerini önlemektir! Bu şekilde, cumartesi ve pazar günü spekülasyona gidilemeyecek, pazartesine kadar ise yeni fiyatlar tespit edilmiş olacaktır. İkinci sebep ise, bankaların cumartesi günü kapalı olmasıdır.

Bu karan şimdi, bir ikincisinin izlemesi beklenmektedir. Wilson, genel bir yargıya göre, faiz hadlerinde bir yükselmeye müsaade edecek, böylece ülkeye döviz girmesine çalışacaktır.

Ama olan olmuş, başta Maliye Bakanı Callagan, bir çok kimse, döviz stokları genellikle sterlin olan Arap ülkeleri, devalüasyona kurban gitmişlerdir.

MALİYE BAKANI CALLAGAN
Eşeğini dövemeyen semerini döver

GİOVANNİ AGNELLİ
Bakkalların ideali

OTOMOBİL

Giovanni Agnelli, Fiat firmasının genel müdürü olalıberi, İtalya'nın yalnız en zengin sanayicisi durumuna yükselmekle kalmamış, ayni zamanda en uz Vergi veren iş adamlarından biri olarak da ortaya çıkmıştır. Agnelli'nin 1966 yılında verdiği verginin tutarı 1370 TL. dır. İtalyan Komünist Partisi organı "Unita"nın bu konudaki görüşü şudur: "Bu, ancak, basit bir bakkalın vereceği vergi miktarıdır."

Diğer taraftan, Fiat firmasının durumu, her geçen gün daha iyiye gitmektedir. Son günlerde yapılan bir hesaba göre Fiat, halen Avrupa'nın en başarılı otomobil şirketi durumundadır. İtalyan iç piyasasının yüzde 75'ini elinde bulunduran Fiat'ın bu yıl, ilk defa olarak, Almanya'ma Volkswagen firmasını geç tiği belirtilmektedir.

Başında "ancak bir bakkal kadar vergi veren" genel müdür bulunan Fiat'ın 1980 yılındaki üretimi 2 milyon 600 bin otomobili bulacaktır.

YEMEK TAKIMI

Japonya'nın Çubame şehri sakinleri, çatalla yemek yemedikleri halde, batılı iş adamlarının, yemek takımı sanayiine yatırım yapmadıklarına dikkat etmişler ve ucuz yemek takımları yapımına başlamışlardır.

45 bin nüfuslu Çubame şehrinin 1966 yılında yaptığı ucuz yemek takımı, 51.5 milyon düzinedir. Bu miktarın yüzde 80'i 108 yabancı ülkeye ihraç edilmektedir. Bunun da 7 milyonu Amerika Birleşik Devletleri 'ne gönderilmektedir.

Almanya'da ise her beş masa takımından dördü Japon malıdır.

Başta Solingen olmak üzere, büyük firmalar, son günlere kadar, bu konuda pek endişelenmiyorlardı. Sebebi, genellikle, bu firmaların daha pahalı mamuller yapma yoluna girmeleriydi. Yalnız, Japon sanayicilerinin son günlerde bu konuda aldıkları bir karar, durumu biraz değiştireceğe benziyor.

Japon yemek takımları firmasının genel müdürü, yapılan bir toplantıda şunları söylemiştir:

"— Altık daha pahalı mamullerin yapımına geçme vakti gelmiştir."

TERZİLER

İngiltere'nin en ünlü giyim firması "Burton Tailoring", Avrupa'ya da kol atma kararı almıştır.

Firmanın müdürü Lionel Jacobson,

"— Bunun sebebi, geçen yıl Paris ve Toulouse'da açtığımız sergilerdir. Bu sergiler büyük başarı kazanmış, büyük satış yapılmıştır" demektedir.

Burton şirketi, 1911 yılında, bir Polonyası mülteci tarafından kurulmuştur. Şirketin amacı, bir haftalık iş ücretine bir takım elbise vermektir.

Bugün firma, 14 fabrikası ve 650 mağazasında 28 bin işçi çalıştırmaktadır. Haftalık takım elbise üretimi 50 bindir. Bunun dörtte üçü ısmarlama yapılmaktadır.

İşte bu şirket, pek yakında Avrupa'ya da sıçrayacak ve belki de böylece, Şirketin kurucusu Sir Montage Burton'un bir rüyası da gerçekleşmiş olacaktır: "Bin dükkân ve 100 fabrika!"

BESİN SANAYİİ

Danimarka Kralının kuzeni, 45 yaşındaki Prens Georg, karısı Prenses Anne'ın eşliğinde Kanada ve Amerika'ya yaptığı bir geziden döndü. Gezinin amacı, biri Amerika'da diğeri Kanada'da, jambon konservesi yapan iki Danimarka fabrikasını hizmete açmaktı. Prens Georg, bu açılışta, bir temsilci olarak değil, firma yönetim kurulunun bir üyesi olarak bulunuyordu.

Prensin bu gezilere çıkmasının bir başka amacı ise, konferanslar vererek, Danimarka mamullerinin satışını arttırmaktı.

FİYATLAR

Hükümetin son günlerde açıkladığı fiyat indirimlerine göre, yurdumuzdaki genel eşya fiyatlarının durumu şöyledir:

1967 temmuz ayında genel eşya fiyatlarında yüzde 3.7'lik bir düşme vardır. Bu düşmenin, gıda mamulleri grupundaki yüzde 4.9'luk, sanayi mamulleri ve hammaddelerindeki yüzde 0.6'lık düşmeden ileri geldiği anlaşılmaktadır. Geçen yıl-ayni devrede fiyatlarda görülen düşme, gıda maddelerinde yüzde 1.7, sanayi hammaddeleri ve yarı mamullerinde ise yüzde 1.00 olmuştur.

Ekim ve eylül aylarında fiyatlarda görülen olağan yükselmenin yanında, Hükümetin açıkladığı kararla ilgili olarak, suni bir düşme olacağı da tahmin edilmektedir.

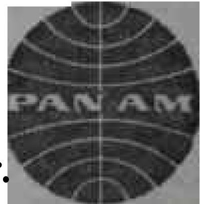
İstediğiniz gün. Doğruca Amerika'ya. Ancak bizimle!

Sizi, haftanın hangi günü isterseniz o gün, doğruca Birleşik Amerika'ya ancak biz götürebiliriz. Hakikatte, her hafta 10 seferimiz var. Amerika'daki ilk uğrağımız da New York. Dahası var: Eğer Kaliforniya'ya gitmekte iseniz, hiçbir fazlalık ödemeden New York'ta kalabilirsiniz. Sonra sizi oradan dosdoğru Kaliforniya'ya götürürüz. Başka yerleri de mi soruyorsunuz? Baltimore ve Washington D.C için de haftada üçer seferimiz var. Tafsilât için PanAm seyahat acentenize yahut] bize müracaat ediniz. Sonra da Amerika'yı keşfetmek üzere bizimle uçunuz. Seferlerden çoğunda "Havada Eğlence" programımızdan istifade edebilirsiniz.

Bizimle uçarken mevcudun en iyisi ile uçmakta olduğunuzdan emin olacaksınız.
Bu da güzel bir histir.

İstanbul: Hilton Methali, Tel: 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel: 33 4 72
Adana : Agba Oteli. Tel: 15 01

PanAm gidişe azamet verir.

Dünyanın en tecrübeli havayolu

Arzuya bağlı, munzam ücret 2.50 dolar.

FARMAKOLOG PROF. ŞÜKRÜ KAYMAKÇALAN
Fareler ve insanlar hakkında

YALANCI MUTLULUK PEŞİNDE

Siyah saçlı, devetüyü mantolu genç bir kadın, Kızılay'da, yaya geçidinden, biraz telâşla karşıya geçerken elindeki çanta birden açıldı ve içindekiler döküldü: birkaç çeşit ruj, mendil, cüzdan, tarak, pudriyer, anahtar vs. arasında küçük, san bir kutu da göze çarpıyordu. Bu, son zamanlarda hemen her erkeğin cebinde ve her kadının çantasında taşımayı âdet edindiği, doktorların "tranquillisant" -"müsekkin"- dedikleri, mucize yaratıcı hapların son günlerde en çok rağbet görenlerinden biriydi.

Bugün bu haplar, dünyanın hemen her yanında, modern hayatın âdeta vazgeçilmez bir unsuru haline gelmektedir. Sınava giren öğrenci, mücadeleye hazırlanan politikacı, günlük stress'lerden yakınan iş adamı, ev kadınları, dertliler, âşıklar, herhangi bir baskıdan kurtulmak, bir sıkıntıyı unutmak, deliksiz uyumak, bir teşebbüsün başarısını sağlamak, âmirin, patronun kaprislerine dayanabilmek için, bir zamanler "saadet hapları" denilen bu haplara başvurmakta ve daha dengeli, daha rahat bir hayata kavuşmağa çalışmaktadırlar. Bu haplar, 1925 yılından bu yana, psiko-farmaloji adı verilen yeni bir bilim dalının insanlığa kazandırmış olduğu kimyasal araçlardır. Yunancada bunlara "aklın ve ruhun huzura kavuşması", anlamına, "ataraxia" adı verilmektedir. Vaktiyle masallarda, dertleri bir solukta giderebileceği hayal edilen bu haplar, 1967 yılında dünya piyasalarına 100'den fazla çeşit halinde çıkmış ve aspirinden daha çok satış yapmıştır. Sadece ABD'de her ay 8 milyon dozluk bu tip ilâç yazıldığı ve her 20 Amerikalıdan birinin, ayda bir defa da olsa, bu ilâcı kullandığı tespit edilmiştir. 4,5 milyon nüfuslu Danimarka'da ise, 1953 yılında yapılan bir araştırma, bir yılda 24 tondan fazla bu tip ilâç yazıldığını göstermiştir. Türkiye'de bu haplar, bir-iki yılda moda haline gelmiştir. Entelektüeller arasında, 20 kişiden 17'si -bir kısmı devamlı, bir kısmı ara-sıra olmak şartiyle-, müsekkin kullanmaktadır. Bahçelievler'de oturan N. S. adlı bir gençkız,

"— Büyük bir üzüntü geçirdim ve bir arkadaşın tavsiyesi üzerine, günde üç defa bu haplardan almaya başladım. Bana faydalı olduğunu sanıyorum. Çünkü iki gün bıraksam, çok fena depresyona giriyorum demektedir.

Gene Bahçelievler'de oturan orta yaşlı bir kadın ise,

"— Biz, evde, bunlara 'huzur hapları diyoruz. Hiçbirimiz devamlı almıyoruz, gerekince başvuruyoruz. Eğer eşime herhangi birşey için canım sıkılırsa, bu konuyu kendisiyle konuşmadan yarım saat önce muhakkak bir hap alırım" dedi.

Hekimler ne diyorlar?

Eczanelerden reçetesiz alınabilen "bu ilâçların suistimali **kötü** sonuç verebilir mi?" sorusunu, Türkiye **Ruh** Sağlığını Koruma ve Araştırma Derneği üye* si ve Karanfil sokaktaki **Ruh** Sağlığı Dispanseri hekimlerinden Psikiyatr **Dr. Güler** Orhon şu şekilde cevaplandırdı:

"— Önce ilaçları, majör - trankilizanlar ve **minör** - trankilizanlar olarak ikiye ayırmak gerekir. Majör dediğimiz, örneğin **Largaktil tipi** ilâçlar, muhak-

DR. ENGİN GENÇTAN,

DR. AYSEL EKŞİ,

DR. GÜLER ORHAN

Manevî huzur olmayınca sun'isini yapıyorlar

HAPI YUTANLAR

kak doktor tavsiyesi ve kontrolü altında, bir kür yapılarak verilir. Minör trankilizanlara gelince, bunlar, doz yükseltilmedikçe zararlı değildir. Örneğin, günde iki hap alınabilir. Bazı kimseler gece yatarken, rahat uyumak için, bazıları işe giderken veya günün herhangi başka bir saatinde, hissettikleri stress'e göre almalıdırlar. Tedavi amacı ile kullanıldığı zaman bunlara dört ay devam etmek gerekir. Yoksa, sonuç hakkında hemen karar vermek doğru değildir. Oysa ki bizde halk, sonucu çok çabuk bekliyor.

Trankilizanlar fazla heyecanı, iç sıkıntısını frenler ve gerçekten kişiye de, doktora da yardımcıdır.. Ne var ki, tedavi gerektiren hallerde, yalnız başına rahatsızlığı ortadan kaldıramaz. Sadece, tedbirlerden bir tanesidir. Ailelerin korktukları birşey; de, çocuklarının buna alışmasıdır. Tedaviye gelen çocuklar için aileleri zor ikna ediyoruz."

Dikimevi'ndeki Mediko - sosyal Merkezi Psikiyat rik Danışma Bürosu uzmanlarından Psikiyatr Doçent Dr. Engin Gençtan,

"— 22 nisan 1967'denberi büroya, başvuran 202 öğrenciden 55'ine bu haplar, tedavi amacıyla verilmiştir. Halkın bunları gelişigüzel alışının başlıca sakıncası, tedavide kullanılacak ilâçların, halkın gözünden düşmüş olmasıdır. Oysa ki, herhangi bir psikiyatrik tedavide bu ilâçlar, hastanın rahatlayıp, doktora yaklaşması yönünden tedaviyi kolaylaştırır. Ne var ki, aspirin gibi alındığı için, psikolojik değerini kaybetmektedir" dedi.

Gene Mediko - sosyal Merkezi psikiyatr doktorlarından Aysel Ekşi, müsekkinlerin, fazlaya kaçmamak şartiyle, kullanılmalarında hiçbir sakınca bulunmadığım söyledi ye,

"—Zaten bize, herhangi bir sıkıntı yüzünden başvuran gençlerde henüz böyle bir ilâç suistimalinin bulunduğunu söylemek de mümkün değil. Ne var ki, bunları, mütemadiyen yenilerini deneyerek, bunlardan mucizevî etkiler bekleyerek gelişigüzel kullanmak da doğru değildir. En iyisi bir uzman doktora danışmaktır" dedi.

İnsanlar ve hayvanlar

Manevi huzur sağlayan yeni ilâçlar hakkında, bir araştırması bulunan Ankara Tıp Fakültesi Farmakoloji Profesörü Dr. Şükrü Kaymakçaları, müsekkin ilâçların, iç sıkıntısı, huzursuzluk, endişe, korku, ruhî gerginlik hallerini azaltıp, davranış bozukluklarını düzelterek sükûn, huzur ve rahatlık sağladığını söyledikten sonra, bunların, "sedatif" ismi verilen diğer müsekkinlerle karıştırılmamasını; birincilerin. sözü geçen etkileri, şahsın zihnî faaliyetini azaltmâksızın ve şuur bulanıklığı yapmaksızın meydana getirdiğini sözlerine ekledi.

Müsekkinlerin, özellikle son onbeş yıl içinde, hayvanlar üzerinde yapılan denemeleri çok ilginç sonuçlar vermiştir. Örneğin maymun, lâboratuvar çâlışması bakımından, en çetin hayvanlardan biridir. Yanına yaklaşılınca kaçar ve yakalamak isteyince de ısırır. Trankilizan bir ilâç uygulamasından sonra ise maymun, tamamiyle ehlileşir. Yanma yaklaşmak için artık, koruyucu bir eldivene ihtiyaç yoktur. Üstelik zihnî faaliyetinde, istinasında hiçbir değişiklik olmamış, müsekkin ilâç korkuyu kaldırdığı için, saldırgan halini kaybetmiştir.

Bu lâboratuvar deneyleri, trankilizanların, ruh hastalıklarında ve modern hayatta birtakım baskılar altında yaşıyan insanın intibak sorunlarının çözümünde ne derece faydalı olabileceğini göstermektedir. Üstelik bugün bu ilâçlar, yalnızca psikiyatri kliniklerinin tekelinde kalmayıp, tıbbın her dalında da kullanılmaktadır.

Trankilizanlar, besin sanayiine ve hayvancılığa da girmiştir.'

İki yanı keskin silâh

Son yıllarda keşfedilen ve ruhi sahada uyarıcı etki yapan, psişik faaliyeti kamçılayan ve enerj'yi artıran psiko - analeptik ilâçlarla trankilizanların, yani toptan psikoaktif veya psikotrop adını alan modern ilâçların, sayısız faydaları yanında, bazı sakıncaları da mevcuttur. Dr. Kaymakçaları bunu şöyle belirtti:

"— Bunların, gerek insan gıdası olarak kullanılacak hayvan Ürünlerine katılması, gerekse halk tarafından rastgele alınması, yan etkileri bakımından, şimdiden bazı tehlikelerin varlığını göstermiştir. Bir kısmı karaciğeri etkileyerek sardık, bir kısmı kemik iliğini etkileyerek agranülositoz yapmaktadır. Beynin değişik mıntıkalarını etkiliyerek parkenson sendromuna benzer sendramlara sebep olduğu da bilinmektedir. Aynen, iptilâ şeklini aldığı ve hattâ intihara kadar varabilen psişik değişikliklere yol açtığı da söylenmektedir.

Bir nazariye daha var. Diyorlar ki, inşana bir miktar dert de gereklidir. İnsan, dertleriyle yoğrula yoğrula olgunlaşır. Sıkıntılardan kaçmak, onları suni şekilde yok etmek ne dereceye kadar doğrudur, halen bilinememektedir.

İnsanların, acılarım hafifletmek, dertlerini unutmak için çeşitli kimyasal maddelere başvurmaları sorunu aslında yeni birşey değildir. Alkolün geçmişi, tarihin kaydetmediği devirlere kadar uzanmaktadır. Af yondan ise, MÖ. IX yüzyıla ait olan Ebers papirüslerinde bile söz edilmektedir. Bütün uygar ülkelerde yasaklanan afyon, morfin, eroin, esrar, kokain hep, insanlara suni bu mutluluk verme amacını taşımaktadır. Gençliği tehdit eden LSD'nin doğuşu da böyle olmuştur.

Bitmeyen Kavga

ELİMDE Ur dergi var. Adı, "Çağımızın Kadını". Moskova'da yayınlanıyor. Bu sayısı daha çok, Rus İhtilâlinin 30. yıldönümüne ayrılmış. Değişik röportajlar içinde özelllkle bîri, Leningrad'da büyük bir kutlama törenine ait olanı ilgimi çekti. Törene, değişik yaşta ve değişik meslekte çok kadın katılmış.

Erkek gibi çalışan işçiler, büyük sanatçılar, bilim adamları, yazarlar, sıra eve söz almışlar toplantıda, konuşuyorlar. Ortak yanları: çalışmaktan, mücadele dan, dış hayata atılmış olmaktan duydukları mutluluk.

Toplantıda arada bir de erkeklere söz vermişler. Geceleri teknik kurslara devam eden çok genç bir İşçi, Anatoli Borovikof, daha çok, hem hayatını kazanıp hem tahsil yapmanın insana verdiği mutluluğu dile getirmiş. Yerine otururken şöyle diyor:

"— Kısa bir attı e önce baba oldum. İtiral edeyim ki, önce derin bir hayal kırıklığına uğradım. Çünkü, ilk çocuğumun oğlan olmasını istiyordum. Ama sonra düşündüm ve teselli buldum: hayatta kadınlarla erkekler eşit değil mi, ne fark eder, dedim."

Evet, bu olay Rusya'da geçiyor! Kadının erkek gibi çalışmaktan, erkek gibi yaşamaktan, erkek gibi en çetin mücadelelere girişmekten sakınmadığı bir ülke de, uzaydan dünyaya seslenen Valentina Çekova'nın ülkesinde...

AMERİKA'DA bulunduğum sırada da, Simone de Beauvoir'-ın "ikinci cins" dediği kadının bütün özgür görünüşüne rağmen aslında ne derece kadınlık kompleksi içinde olduğunu görmüş ve şaşmıştım. Orada da kadın, istediği gibi yetişmekte, okumakta, çalışmakta, küçük yaştan hayanın kazanmaktadır. Ama en büyük derdi, koca bulmaktır.

Herşeyi standart hale getiren bu Ülkede "koca bulma sanatı" âdeta formüller halinde işlenmektedir.

FRANSIZ dergilerinde de okuyorum. Kadın hâlâ, erkeği yönetmek -daha doğrusu, kendine bağlamak için çeşitli riyakârlıklara teşvik ediliyor. Bu sayın baylar, sahte üstünlüklerini bile bile kabulleniyorlar.

"Hayır, kadın asla bizim erkek kardeşimiz olamaz. O, bizden tamamiyle farklı bir yaratıktır. Cinsel organından başka hiçbir savaş aleti yoktur. Hep, küçük bir esir olarak kalacaktır" diyor Laforgue. Etrafınızdaki, en Heri bildiğiniz erkekleri, bu konuda, zaman zaman konuşturun, bakın; fazla konuşan, konuları iyi bilen kadınlara nasıl öfkelendiklerini göreceksiniz.

Şimdilerde, bizim gibi az gelinmiş toplumlar için en büyük tehlikeyi taşıyan yeni bir fikir işleniyor. Deniliyor ki, hayatını kazanan bağımsız kadın, mutsuzdur. Kadın, kadınlık sanatından ötede ciddi işlerle meşgul olmamalıdır.

Aslında bütün bunlar, erkeği o kompleksinden doğmuştur. Kadının» kendisinden daha dayanıklı, kabiliyetli olabileceğini düşünen erkek, onu ilk günden ezmeye başlamıştır. Kadın, eksik yaratıldığı için değil, ekonomik ve toplumsal kurallar yüzünden bugün hâlâ "ikinci cins" olmaktan kurtulamamıştır.

Jale Candan

Gören GÖZ

GÜL-PERİ yazıyor

CATLI ORTAKLAR — Manken İrena, Varşova ve Budapeşte'den sonra, İstanbul'da, Terzi Suat Aysan ile birlikte çalışmağa başladı. Her hafta, 5 çaylarında yapılan küçük defileyi o sunuyor. Geçen günkü ilk defile, İstanbullulardan büyük ilgi gördü. Suat Aysan'ın kreasyonu olan modeller çok alkışlandı. İstanbul'un şık ve güzel kadınlarından Ferhunde Verdi, Handan Aksu, Atiye Demirci, Leylâ ve Mehire Çizmeci, Alev Berker, Suna Koç, elbiseleri çok beğendiler. Yukarıda, Suat Aysan'ın devamlı mankeni İrena, seyircileri Alev Berker, Bn. Roseman ve Bn. Chinel arasında görülüyor.

Play Prens mi dediniz?

Mısır Prensesi Hanzade'nin oğlu Prens Ahmet, İstanbul sosyetesinin gözde delikanlılarından biri. Emin Vafi korusunda güzel bir katı, Alfa Romeo marka, güzel bir arabası var. Boş zamanlarında resim yapıyor, turistik gezilerden hoşlanıyor, sık sık da gece klüplerinde görünüyor. Asıl amacı, modern çiftçilik. Ama, istediği gibi bir çiftlik bulamadığı için, şimdilik şehircilikle meşgul.

Bazı çevreler, Prens Ahmet'ten pek hoşlanmıyor, kendisinin tam bir "play - boy" olduğunu söylüyorlar. Fakat, sosyete edebiyatında Play Prens diye bir deyim yok, henüz. Prens Ahmet'in İstanbul'da, daha doğrusu Türkiye'de en yakın arkadaşı, Emine Uşaklıgil. Bülent Uşaklıgil'in Paris Elçiliği zamanında başlayan bu arkadaşlık, İstanbul'da da devam ediyor. Ama bu arkadaşlığın başka yorumlara uğraması, ufukta bir nişan filan sözkonusu değil. Çünkü Emine Uşaklıgil, havası başka bir kız: bağımsızlıktan hoşlanıyor ve ne istediğini de çok iyi biliyordu.

Domuz şöleni

Özer Türk, Kuşadasından Burhaniye kaymakamlığına nekledince, Kuşadası önünde demirleyen birçok tekne rota değiştirdi, Edremit körfezine yollandı. Alman ve Fransız turistler, örentepe'de hâlâ denize giriyorlar. Avcı bir kaymakam olan Özer Türk, avcı turistleri de çok destekliyor. Geçenlerde büyük bir domuz vuran Almanlar, Tepe'de bir "domuz şöleni" yaptılar. Ateş yakıldı, domuz kızartıldı, afiyetle yenildi. Burhaniyeliler domuzu sevmiyorlar ama, domuz avlayan turistleri çok seviyorlar. Böylece, hem domuz eksiliyor, hem de turist gelişiyor.

Kuşadalılar, Özer Türk'ü kaçırdıklarına pişmanlar, fakat son pişmanlık para etmiyor.

Operaseverliğe devam!

Feridun Cemal Erkin, politika sahnesinden çekildi; artık, adı-sanı duyulmuyor. Ama opera sevgisi devam ediyor, Devlet Operasının temsillerini ilgiyle izliyor. İspanyol tenorun söylediği "Turandot" operasını da, geçenlerde , büyük bir hayranlıkla dinliyordu.

O akşam, ön sıra seyircilerinden biri de besteci ve orkestra şefi Ferit Alnar'dı. Şef, birtürlü yerinde duramıyor, durmadan eğilip orkestrayı, şefin değneğini izliyor, müthiş heyecanlanıyordu. Heyecanı herhalde, yıllarca önce aynı operayı, orkestra şefi olarak, yönetmesinden ileri geliyordu. Hem, "Turandot"un metni de onun çevirisiydi.

Alnar, Operadan oldukça gergin ayrıldı ve Alanya tatiline hayli yorgun gitti.

UNESCO'lu misafir

Yeni dekoruyla daha sıcak kaynayan Kazan'da, geçenlerde bir akşam, UNESCO'lu misafir Vrioni şerefine bir yemek verildi. Prof. Bedrettin Tuncel, Müsteşar Münci Giz, Paris Turizm temsilcimiz Mukadder Sezgin ve arkadaşları, aslı Arnavut olan Vrioni'nin yepyeni bir yüz vereceği Side harabelerinde hayalî yolculuklar yaptılar. Türkiye'nin turizm davasını konuştular, sonra da kaçakçılıktan dert yandılar. Masada anlatılan antika kaçakçılığı ile ilgili hikayeler, James Bond filmlerini geride bırakacak cinstendi.

Çilekler ve insanlar

İstanbul'da Sinematek'ten sonra Ankara'da Fransız Kültür Merkezinde oynamağa başlayan "Yaban çilekleri" adlı İsveç filmi; sinemaseverleri biraraya getirdi CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit'in sanatçı yönü zaman zaman ağır basıyor. Seyirciler arasında o da vardı. İngmar Bergman'ın filmini, eşi Rahşan Ecevit ile birlikte, büyük bir ilgiyle seyrediyordu. Suudi Arabistan sefiresi Bn. Shehabi, Lüsyen Avunduk, Siyasal Bilgiler Fakültesinden Mümtaz Soysal, genç aktris Işık Yenersu, Ayşe İnceman, Muhittin Toköz ve eşi, Naim Tirali, aktris Nurşen Girginkoç, Başkentin güzel

PLAY-BOY'DA KÖKSAL VE BAŞARAN AİLELERİ EĞLENİYORLAR
Lokalin rengini Rüçhan Çamay veriyor

genç kızlarından Gülsüm Balcıoğlu ve nişanlısı, sinemadan çıkışta, filmi değişik yönlerden tartıştılar. Kimi çok beğenmiş; kimi de, çok övülen herşeyde olduğu gibi, hayal kırıklığına uğramıştı.

Suudi Arabistan sefiresi. Kıbrıs olayları yüzünden Cumhurbaşkanı Sunay'ın Suudi Arabistan ziyareti geri bırakılınca, Cidde'ye uçmaktan vazgeçmiş. Sunay'ı ilkbaharda memleketlerinde görebilmeyi ümit ettiğini söylüyordu.

"Sarı akrep"li şarkı

Bu mevsim, Gülsüm Kamu ile arkadaşlık eden Mustafa Satır'ın pabucu dama atılmışa benzer. Kemal Satır ve eşinin gözü aydın!

Gülsüm Kamu'nun Bulvar Palas'ın altında açılan gece klübünde şarkı söylerken, eski sevdaları unutmuş, iyi bir şarkıcı olmaya karar vermiş bir hali var! Bu arada, evli bir diplomatımız da kendisine gönül vermiş, her akşam bir buket çiçek gönderiyormuş. Ama Gülsüm Kamu, şimdilik, çiçekleri koklamakla yetiniyor, sahibiyle pek ilgilenmiyor. Ayrıca, Fransız şarkıcısı Yves Montand'ın Nâzım Hikmetin bir şiirinden yapıp okuduğu "Akrep gibisin kardeşim" adlı şarkıyı söylemeğe hazırlanıyor. Dost kazığını iyi tattığı için, bu şarkıyı çok seviyor. Herhalde, uzaktaki bir "sarı akrep"! düşünerek söyleyeceğe benziyor.

Başkenttiler, başta Gülsüm Kamu, "Made in Erkan Özerman" damgalı yeni şarkıcıları, Tayfun Karat ekini, zenci şarkıcıyı dinlemekten çok hoşlandılar. Klüp geceleri çok kalabalık oluyor. Ayten ve Cüneyt Gökçer, Apaydın kardeşler, Nihat Çavuşoğlu, Dr. Mansur Pekdeğer ve eşi, Çarmıklılar, Hümeyra ve Erol Yaltkaya, Dışişlerinden Reşıha ve Cemil Vafi de sık sık, yeni klübe geliyorlar.

Üslûp değişikliği

Prof. İsmet Giritli, ağzı güzel lâf yapan, ama lâflarının **üslûbunu** da güzel değiştiren kişilerdendir. Son zamanlarda yine böyle bir değişiklik hissedenler, bu değişikliği nasıl yorumlayacaklarını bilemiyor, bir bulmacayı çözmeye çalışıyorlar.

Play - **boy** rağbette

Başkentin Play - Boy klübü çok rağbette. Bütün play-boy'lar burada. Politikan play - boylardan Erol Akçal, evli bir kadınla romantik danslar yapıyor. Mini etekli gençkızlar ve delikanlılar, realist danslar yapıyorlar. Rüçhan Çamay, İngilizce ve Türkçe şarkılar söylerken, masalarda, eski kocası Turgut Demirağ'a ait dedikodu-

Sosyete Bilmecesinin geçen sayıda sorulmuş olan üç sorusundaki şahısların adları aşağıdadır:

1 — Leylâ Çelikbaş
2 — Prof. Dr. Operatör Süleyman Dirvana
3 — Suna Mardin - Tuna Köprülü

Gül - Peri'nin, sosyete edebiyatını yakından takip edenlere bu hafta sorduğu üç soru karşı sayfadadır.

lar yapılıyor. Velhasıl, herkesin işi - gücü başka!

Klübün modern dans yıldızları, şimdi bir mühendisle nişanlanmış cilan manken Başak Gürsoy ile İffet Renda. Eski Devlet Bakam Ali Fuat Alişan da ara sıra klübe geliyor ama, dansetmiyor, sadece pisttekileri seyretmekle yetiniyor.

"Biz de seni!"

Durdurun dünyayı, inecek var!" adlı oyunun son perdesi. Ufaklık'ın -yâni Genco Erkal'ın- "Sizi çok özliyeceğim sözleriyle bitiyor. Önce Ankara'da, sonra da Asaf Çiyiltepe yararına istanbul'da seyircilerin karşısına son defa çıkan Genco Erkal, bu sözleri söylerken salondan sesler yükseldi:

"— Biz de seni özliyeceğiz, Genco!"

Sevilen bir sahnenin, sevilen bir aktörden yoksun kalması tiyatroseverleri çok üzdü. Ama Genco Erkal'ın, İtalya ve Fransa'daki incelemelerden sonra Türk tiyatrosuna daha olumlu hizmetler katacağına inanıyorlar. AST'ın holünde yapılan veda kokteylinde sanatçılar ve sanatseverler, Genco'ya bu inançlannı tekrarladılar. Bu kokteyl, Başkentin öteki kokteyllerinden çok ayrı bir havada geçti. Diplomatik kokteyllerin yapmacık havası, birbirir nin gözünü çıkarmaya kararlı elçilerin nezaket yarışı da, sosyetik kokteyllerdeki şıklık yarışı da yoktu burada. Ama, şıklık yerindeydi. Örneğin Genco Erkal, çok şık bir aktördü. Suna Kan, beyaz yakalı siyah kadife elbisesiyle şık bir müzisyendi. Adalet Ağaoğlu, siyah kadife tayyörü, gümüş blûzuyla şık bir oyun yazarıydı. Halim Ağaoğlu ise Japonya yolculuğunun yorgunluğu içindeydi.

1 — ***Vaktiyle beyazperdenin çocuk yıldızlarından Shirley Temple'a benzetilen, ellerinin güzelliğiyle ressamlara ilham veren Başbakan eşi kimdir?***

2 — ***İstanbul'daki Büyük Klüp'te yıllar boyunca donjuanlığı kimseye bırakmayan zarif adam kimdir?***

3 — ***Bir kraliçeyle evlendikten sonra tacını bırakıp sultanlığa dönen modern Evliya Çelebi kimdir?***

4 — ***Başkentin gece hayatında yıllarca en büyük rolü kim oynamıştır?***

Romeo dışarda

Devlet Tiyatrosunun genç ve güzel yıldızı Deniz Gökçer, yakında, Başkentlilerin karşısına, Shakespeare'in Juliette'i olarak çıkacak. Deniz, bu rolü ötedenberi severmiş; onun için heyecanla hazırlanıyor. Romeo'nun kim olacağı henüz belli değil ama, Deniz Gökçer, sahne dışındaki Romeo'yu çoktan seçmiş durumda.

Bekârlığa veda

Bekâr senatörlerden Orhan Akça, İstanbul'da, Selâmiçeşme'de oturan güzel bir dulla evlenecek, diye söyleniyordu. Bu söylenti kaç yıldır gerçekleşmedi. Vaktiyle Hasan Polatkan'ın kayınbiraderi Basri Çift kurt ile evli olan Günseli Camat, politikacı ile evlenmek istememiş. Orhan Akça, reddedilmekten üzgün görünmüyor; tersine, yeni bir sevdaya dalmış hali var. Senatodaki mektup kutusundan Paris damgalı mektuplar çıktıkça yüzü gülüyor. Osmanoğlu ailesinden bir kadınla evlenmeyi, hayal ediyor. Hayali gerçekleşirse, bekârlığa ve senatörlüğe ayni zamanda veda edeceğe benzer.

"Fatma Ananın Eli"

Geçenlerde Bulvar Palas'ta, Türk El Sanatlarını Değerlendirme Derneğinin bir sergisi vardı. Güzin Refioğlu, Sevim Payzın, Hamiye Çolakoğlu ve arkadaştan, yıllarca önce başladıkları amatör çalışmaları bir sanayi haline getirmişler. Birbirinden güzel gümüş küpeler, iğneler ve kolyeler seyircilerin çok hoşuna gitti. Özellikle "Fatma Ananın Eli" adlı kolye, yabancı sefirelerden büyük ilgi gördü.

Sergiden sonra birçok sefirenin boynunda "Fatma Ananın Eli", dernekçilerin ise gözleri parlıyordu. Çünkü Hilton Otelinden de güzel bir teklif aldılar. Yakında orada da bir butik açacaklar.

Babalar oğullara kızınca

Bir süredir, Trabzon'un nüfuzlu babalarından biri, oğlunun hemen her hafta sonunda gelip kendisinden külliyetli miktarda para almasından ve tekrar İstanbul'a dönmesinden şüphelenmekteydi. Bir gün tesbit etti ki bu para, kıçın Beyoğlu'nda, yazın Çiftehavuzlar'da olan bir klübün kasasına gitmektedir. Hovarda oğul bu klüpte oyun oynamakta, âdeta muntazam bir şekilde kaybetmekte, cebindekileri vermekle kalmayıp borçlanmakta. Trabzon seyahatini takiben bunu ödemekte, fakat devr-i daim makinesi mütemadiyen işlemektedir.

Trabzon'un nüfuzlu babası, oğlunun kulağını çekmektense klübü İstanbul Valisine şikâyet etti, Valilikten aldığı talimat üzerine de İstanbul Emniyeti, bildiği bütün "oyun klüpleri "ne bir tebligat yaptı. Bunda bakara veya rulet gibi talih oyunlarının oynatılmaması gerektiği hatırlatılıyor, öteki oyunlarda da borçlanma suretiyle kaybın önlenmesi isteniliyordu.

Emniyetin bildiği ve yüksek tabakanın devam ettiği klüpler bu tebligatın gereğini yaptılar. Zaten bu oyunları ancak zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için tertipliyorlardı. Fakat İstanbul'da mevcut, sayıları ellinin üstünde tahmin edilen, gelenlerin oyun oynuyoruz zehabı içinde işletici tarafından soyuldukları, kazanırlarsa çok zaman paralarım alamadıkları, para vermezlerse bir temiz. dayak yedikleri meçhul klüpler tabii bunun dışında kaldılar.

Olay, sosyetenin oyuna meraklı çevresinde günün konusu oldu.

İstanbul'da, bir nevi "ahbap evi" mahiyetindeki, üyesi seviyeli, sınırlı ve muntazam, haftada bir olan "davet günleri"nde misafir ağırlamak için de kullanılan Polo Klübü bir tarafa bırakılırsa "hır çıkmadan" ve oyuncunun oyuncudan para alıp verdiği klüpler Anadolu Klübü, Büyük Klüp. Moda Klübü, İstanbul Klübü, Sipahi Ocağı, Beyoğlu Klübü ve Çamlıca Klübü'dür. Bunların bazılarında büyük paralar döndüğü bilinmektedir. Ama paranın sahipleri, ne yapılırsa yapılsın, oyundan kendilerini alamayacak kimselerdir ve aslına bakılırsa zararları da, kârları da kendilerine ait tir. Emniyet, bunların böyle bilinen klüplere gitmelerinden, bir bakıma memnundur da. Zira, bir takım "Soyuldum!" feryatlarına muhatap olmaktan kurtulmaktadır ki bu, doğru bir görüştür. ●

1925 KÜRT İSYANI VE ŞEYH SAİT

IV

O lay 1925 şubatında, Fethi Bey Hükümetinin Sıkı Yönetim ilân etme teklifini Meclisin kabul etmesinden sonra Çankaya'da cereyan etti. Bugünkü Cumhurbaşkanlığı köşkü henüz inşa edilmemişti. Gazi, şimdi müze olarak muhafaza edilen küçük binada oturuyordu.

O akşam, kadınlı erkekli bir çok arkadaşını davet etmişti. Davet, bir oyun davetiydi. Bir kaç masa kurulmuştu. Gazi, Falih Rıfkı ve Yakup Kadri'nin bulundukları masadaydı. Bir masada Başbakan Fethi Bey vardı. Bir diğer masada İsmet Paşa briç oynuyordu. Oynanan, poker ve briçti.

Şeyh Sait isyanının Ankara için en elverişsiz olduğu günler yaşanıyordu. Doğuda âsiler yalnız ilerlemekle kalmıyorlar, bu zaferlerinden ümide düşen bir çok aşiret de onlara katılıyordu. Ankara'da olaylar büyük bir dikkatle takip ediliyor, durum gündüz ve gece idarecilere bildiriliyordu.

Gazi'nin masasında oyunun en Ziyade kızışmış olduğu bir sırada, Cumhurbaşkanının yaveri kendisine bir yazı getirdi. Bu, Doğudan gelen bir haberdi. Şifre çözülmüş, metni Cumhurbaşkanına sunulmuştu. Gazi yazıyı dikkatle okudu. Yüzünün ifadesinden, memnun kalmadığı anlaşılıyordu. Buna rağmen gözlerinde bir şimşek çaktı. Yavere yazıyı geri verdi ve dedi ki:

"— Al bunu, Fethi Beyfendiye götür.."

Sonra, masasında beraber oyun oynamakta olduğu arkadaşlarına döndü:

"— Çocuklar, dikkat ediniz!"

Gazi, kendisinden biraz genç arkadaşlarının. hepsine "Çocuk" demek âdetindeydi. Bu hem bir sevgi, hem de bir şefkat ifadesiydi Gazi ve masadakiler, yan gözle, olayın sonrasını takip etmeye koyuldular.

Yaver Başbakanın masasına gitti. Orada da oyunun kızışmış bir hali olmalıydı ki Fethi Bey yavere, kendisini rahatsız ettiğinden dolayı kızgınca bir edayla:

"— Ne var?" diye sordu.

Yaver, raporu Başbakana uzattı. Fethi Bey kâğıda şöyle bir göz attı. "Sonra bakarız" diyerek iade etti. Tekrar oyununa döndü. Gazi, alçak bir sesle yavere seslendi, kendisini yanına çağırdı.

"— Yazıyı İsmet Paşa'ya götür.." dedi.

Yaver bu defa, İsmet Paşa'nın oyun oynadığı masaya yaklaştı. Raporu ona verdi. O da kâğıda önce

ATATÜRK'ÜN ÇANKAYA'DAKI ESKİ KÖŞKÜNDE HAVUZBAŞI
Tarihi hatıra dolu tarihi köşk

bir göz attı. Sonra oyunu bıraktı, yazıyı dikkatle okumaya koyuldu. Gazi'nin masasından İsmet Paşa'yı seyrediyorlardı. İsmet Paşa Hükümette değildi ve bir sorumlu mevki işgal etmiyordu. İskemlesini biraz geriye aldı, bir sigara yaktı. Okumaya devam ederken düşünceli bir hali vardı. Sigarasından derin nefesler çekiyor, satırlar üzerinde duruyordu. Raporu bitirdikten sonra bir an gözleri daldı. Bu sırada, âdeti veçhile kâğıdı elinde ağır ağır burmuştu. Bunu yavere geri verdi, oyun arkadaşlarına bir şey söyleyerek **kalktı.**

Gazi her şeyin farkındaydı. İsmet Paşa yanından geçerken sordu:

"— Nereye?"

İsmet Paşa soruya bir soruyla mukabele etti:

"— Raporu sen okuyup göndermedin mi?"

Gazi:

"— Evet" dedi.

"— Tedbir almak lazım.."

Gazi, İsmet Paşa uzaklaşınca Falih Rıfkı'ya ve Yakup Kadri'ye döndü:

"— İşte, fark!"

Bahsettiği, Fethi Bey ile İsmet Paşa arasındaki farktı ve masadakiler anladılar ki, Gazi'nin aklındaki İsmet Paşa'yı tekrar Hükümetin başına getirmektir. Görülmüştü ki, değişiklik denemesi olmamıştı. Fethi Bey son derece iyi niyetliydi. Fakat devrimlerin koruyucusu olmak vasfından mahrumdu.

Muhalefet can havlinde

Sıkı yönetimin ilânı ve kısmî seferberlik, tabii, neticelerini hemen vermedi. Bu, bir zaman meselesiydi. Hazırlanan plân gereğince ordu birliklerinin savunmada kalması Şeyh Salt kuvvetlerinin cüretini arttırıyor ve ilerlemelerine yol açıyordu. Bunların miktarı, adet olarak fazla değildi. Ancak bölge halkının, daha doğrusu bölgedeki şeyhlerin ve ağaların onları desteklemeleri âsilerin işlerini kolaylaştırıyordu.

Ankara'da ise **Muhalefet,** bilhassa Fethi Bey tarafından Kâzım Karabekir ile arkadaşlarına yapılmış olan "Partinizi feshediniz!" teklifinden sonra adamakıllı pirelenmişti. Gerçi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının milletvekilleri **Mecliste** Hükümetin teklif ettiği kanuni tedbirleri desteklemişlerdi. **Ama** olayın bir "karşı ihtilâl" gibi gösterilmesi temayülüne şiddetle karşıydılar. Olay mahalli bir zabıta vakası, haydi haydi bir bölge isyanı olarak alındığı müddetçe iti-

1925 Kürt İsyanı ve Şeyh Sait

razları yoktu. Fakat bunun şümulü genişletildiği takdirde kabağın kendi başlarına patlayacağını hissedecek kadar tecrübe sahibiydiler.

Hem, tecrübeye de ne lüzum vardı? Bizzat Başbakan "Beni bunu size tebliğ etmeye memur ettiler" dememiş ve ilâve etmemiş miydi:

"— Azınlıkta kalacağımdan korkuyorum."

Bundan dolayıdır ki Terakkiperver. Cumhuriyet Fırkası havanın değiştirilmesine, kamuoyu üzerinde başka yönden tesir edilmesine lüzum gördü. Partinin ileri gelen Paşalarından Erzurum milletvekili Rüştü Paşa, isyanın mahiyeti hakkında bir gazeteye -İstiklâl gazetesi- demeç verdi. Demecinde isyanın sebebi diye "İktidarın Doğudaki hatalı tutumu"nu gösteriyor, bu suretle seçim bölgesinde bir de yatırım yapıyordu.

Rüştü Paşaya göre Şeyh Sait'in hiç bir önemi yoktu. Kuvveti, kendisine tâbi birkaç yüz atlı ile müritleriydi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının sözcüsü âsi şeyhi "Hınıs'ta ders okutan biri" olarak tanıtıyordu. Asıl, Cihan Harbinden doğan sefalet vardı ki, Hükümet onu yenmeye muvaffak olamamıştı. Hükümeti temsil eden valiler ve kaymakamlar gelişigüzel seçilerek gönderilmişlerdi ye ehliyetsizdiler. Bunlar aşiret reislerine hulûs çakmışlar, hep altta a almışlar, belki rüşvetlerini de yemişler ve onları şımartmışlardı. Eğer onlar adam olsalardı; bir kaç çapulcunun giriştiği bu hareketi zamanında haber alırlar ve olaya meydan vermezlerdi Bu sözlerde gerçek payı çoktur.

Rüştü Paşa, Şeyh Sait'in, "Nasturi isyanı sanıklarından Albay Halit'in kaçırılması olayı"na karışması yüzünden tevkif edileceğinden korkarak isyan bayrağını açtığını söylüyordu. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının sözcüsüne göre olayda ne yabancı parmağı vardı, ne de şeriat isteği veya din istismarı bir rol oynamıştı. Rüştü Paşa şöyle diyordu:

"- Hadisede ecnebi parmağı olduğunu zannetmiyorum. Çünkü Genç ve Muş, memleketin ortasındadır. Ecnebilerle temas etmek maksadı olsaydı, âsiler hududa yakın yerlere, meselâ Zaho'ya çekilip orada, şimdiye kadar tek bir memurumuzun aralarına giremediği aşiretlerle birleşebilirlerdi."

Rüştü Paşa; ecnebilerle temas etmek için hududa yakın olmayı gerekli buluyordu ki bu, pek saf bir düşüncedir. Rüştü Paşa bunu söylerken Hükümetin elinde, âsileri idare eden çevrelerin İngilizlerle temasına dair son derece emin vesikalar vardı.

Bu temaslar İstanbul'da oluyordu ve onlar Seyit Abdülkadirin etrafında dönüyordu.

"Kürdistan Emiri!"

Seyit Abdülkadir Vanlıdır **ve Kürt Teali Cemiyetinin** fiilî başkanıdır. Bu Cemiyet, önce, müstakil **bir Kürdistan Devleti** gayesini gerçekleştirmek için kırrulmuştur. Kürtçülük cereyanının su yüzünde çalışmaya başlaması, Abdülhamid'in takip ettiği politikanın sonucudur. Bütün marifeti "idare-i maslahat" olan ve meselelerin esasına asla gitmeyip kuvvetler arasında denge kurarak düzeni sürdürmeye çalışan Abdülhamid, Rusya'ya sırtını dayamış hristiyan Ermeni azınlığına karşı, Doğuda, sırtını İngiltere'ye vermiş müslüman Kürt azınlığını çıkarmıştır. Bu politikanın icabı olarak Kürt aşiretlerine müsamaha gösterilmiş ve onların beyleri vezirlikler, paşalıklar almışlardır. Böylece Abdülhamid, liderlerini tahtına bağlayarak kürtçülüğü uyuttuğunu düşünüyordu. Halbuki bunların çocukları muntazam tahsil görmek imkânına kavuşmuşlar, Batı ile temasa gelmişler, bir kürt milliyetçiliği ideolojisini yaratmışlardır.

Cihan Harbinde İstanbul Hükümeti, Doğudaki kürt aşiretlerini milis alayları olarak kullanmak zorunda kaldı. Ermeniler teşkilâtlanmışlar ve orduyu arkadan vurmaya başlamışlardı. Ulaştırma hatlarını korumak için kâfi miktarda muntazam kıta yoktu. Kürtler Ermenilere düşman olduklarından bu görev onlara verildi. Kürtler buldukları Ermenileri kesiyorlar, Ermeniler de Kürtlere aman vermemeye çalışıyorlardı. Mesele, kendi aralarında, Türkiye'nin Doğusunun Ermenistan elinde mi, yoksa Kürdistan elinde mi kalacağı kavgasıydı.

Cihan Harbi Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasıyla sonuçlandığında Ermeniler daha önce harekete geçtiler ve bir Ermeni Devleti kurulmasının fiilî hazırlığına giriştiler. Ermeniler, artık Rusya'dan çok Amerika'nın desteğine güveniyorlardı. Bunun üzerine, yetişmiş genç Kürt aydın ve milliyetçileri Kürt Teali Cemiyetine dört elle sarıldılar. Bunların arkasında İngilizler vardı. Birliğin merkezi İstanbul'daydı ve Doğunun hemen her tarafında şubeleri bulunuyordu. Seyit Abdülkadir işte bu cemiyetin başkanıydı.

Seyit Abdülkadir Damat Ferit Paşa kabinesinde Devlet Şûrası Reisliğine kadar yükselmişti. Daha önce de Ayan üyesiydi ve Abdülhamid'in gözde adamlarındandı. Sonra, İttihatçılarla da çalışmıştı. Her renge kolaylıkla girebiliyor, fakat kalbinde Müstakil Kürdistan Devletinin Emirliği hülyasını besliyordu.

Milli Mücadelede, Doğu halkı, hangi asıldan olursa olsun, genellikle Ankara Hükümetiyle birlikte çalıştı. Dumlupınar'daki Meçhul Asker anıtında yatan isimsiz şehidin Kürt asıllı olmaması için bir sebep yoktur. Kürtçülük hiç bir zaman, Doğudaki Kürt asıllı vatandaşların ülküsü olmamış, bu cereyan en ziyade dışardan beslenmiş, bir de şeyhler ve ağaların bir kısmı, bilhassa onların okumuş çocukları özel duygularla bu temayüle kendilerini kaptırmışlardır. Bunlar, ne zaman çok partili rejime geçilse, Muhalefetteki partiyi kendi emellerine hizmet ettirtmek için ona sızmaya çalışmışlardır. Muhalefet partilerinin idarecileri arasından, oy kaygısıyla, bu oyuna gelmiş olanların çıktığı da bir gerçektir. Bugün, Şeyh Sait'in hayattaki kardeşi Şeyh Tahir'in bir oğlunun Palu'daki

1925 Kürt isyanı ve Şeyh Sait

TİP'in kurucusu olması, şeyhlik ve ağalık düşmanı bu partinin dış görünüşüyle tam bir çelişme göstermektedir. TİP'in Diyarbakır milletvekili olan Tarık Ziya Ekinci'nin kardeşi ise, bu Şeyh Tahir'in damadıdır ve bu zat bugün TİP'in Diyarbakır il başkanıdır.

1925lerde de, bunlar, hukuken üyesi olsunlar veya olmasınlar, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının destekleyicileri arasındaydılar. Tabii, Cumhuriyet Halk Fırkası saflarında da bu çeşit temayül sahipleri boldu. Nitekim bugün de, Şeyh Sait ailesinden Saadettin Görür Palu müfüsüdür ve oğlu Ali Rıza ilçenin AP'li Belediye Başkanıdır.

Ama Doğudaki büyük gerçek, halkın kürtçülük tarağında hiç bir bezinin bulunmadığı, onun için meselenin daha İyi hayat şartlarına kavuşmak olduğudur. Durum, 1925'lerde de aynen böyleydi.

James Bond hikâyesi gibi

Kürt Teali Cemiyeti, Millî Mücadelenin kazanılması üzerine, Cumhuriyetin ilânından az önce kendi kendisini feshetti. Ama, ortadan kalkmadı. Su üstünden su altına geçti. 75 yaşlarındaki Seyit Abdülkadir, kurulan gizli komitenin başındaydı. Komitenin bir başka üyesi, eski milletvekillerinden Yusuf Ziya idi. Şeyh Sait ve ailesini komiteye alan bu zattır. Şeyh Sait Seyit Abdülkadir, ile doğrudan doğruya temasa geçmemiştir. Teması, Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza yürütmüştür. Bu gerçek, isyan bitip de âsiler İstiklâl Mahkemesine verildiklerinde orada, bizzat kendileri tarafından itiraf edilecektir.

O bakımdan, hazırlıklarda "Müstakil Kürdistan Dâvası"nın hiç rolü Olmadığı iddiasının asıl ve esası yoktur. Seyit Abdülkadir ve arkadaşları, gizli komiteleri adına İngilizlerle de temasa geçmişler ve onlardan yardım istemişlerdir. Ancak burada, James Bond romanlarına taş çıkartacak orijinallikte bir olay cereyan etmiş ve Seyit Abdülkadir, İngiliz ajanıdır diye bir Türk ajanla pazarlık masasına oturmuş, onunla anlaşmalar hazırlamıştır. Bu Türk ajan Nizamettin adını taşımaktaydı. O tarihte İstanbul Polis Müdürü olan emekli Korgeneral Ekrem Baydar olayı tafsilatıyla bilmektedir ve hem O, hem de kendisiyle temasa geçilen, İstanbul Polis Müdürlüğü İngilizce tercümanlarından Mustafa Necip Emre AKİS'e bu konuda çok ilgi çekici bilgi vermişlerdir.

Nizamettin, polise Belediye Zabıtasından geçmiştir. Belediye Zabıtasında Merkez Memuru idi. Gizli Kürt komitesiyle ilk teması, bu komitenin üyelerinden ve eski bir kürtçü olan Palulu Kör Sadi aracılığı ile olmuştur. Tarih 1924 sonbaharıdır. Yani, isyandan beş ay kadar önce Nizamettin Kör Sadi'ye kendisini İngiliz olarak tanıtmış ve adını "İngiltere Hariciye Nezareti Umur-u Şarkiye Müdürü Mr. Templen" olarak vermiştir.

Devrin İstanbul Polis Müdürü Ekrem Baydar'ın Nizamettin hakkında anlattıkları çok eğlencelidir.

"— Nizamettin İngilizce bilmezdi. Fakat yaman bir mukallitti ve çok güzel İngilizce taklidi yapardı. Kürtlere böyle sokulmuş, kendisinin İngiliz olduğuna onları inandırmıştı. Bunlar, İngiltereyle zaten temas halinde bulunduklarından Nizamettin'i o zincirin bir halkası sanmışlardı. Şüphelenmeleri iş işten geçtikten sonra oldu.."

Kör Sadi önce "Mr. Templen "e şahsı adına açılmış, daha sonra, güven gelince bir cemiyet namına konuştuğunu söylemiş, Müstakil Kürdistan için İngilizlerle daha geniş müzakere etmek arzusunda olduklarını söylemiş, fakat görüşmelerin dışarda yapılmasını istemiştir. "Mr. Templen" buna lüzum olmadığını, kendisinin tam yetkiye sahip bulunduğunu, ilk temaslardan sonra gerekirse bunlara dışarda da devam edilebileceğini bildirmiştir. Kör Sadi takip altında olabileceğini, korktuğunu anlatmıştır. "Mr. Templen" korkak adamların böyle işlere girişemiyeceğini belirterek Kör Sadi'den yetki belgesi istemiştir.

Kör Sadi müteakip buluşmada bu belgeyi getirmiş, komitenin başkam Seyit Abdülkadir'i temsil ettiğini bildirmiş, ondan sonra karşılıklı notaların Kör Sadi aracılığıyla yazılıp çizilmesi faslına geçilmiştir. Komitenin İngiltere'den istediği, kendisiyle Emir Hüseyin'in imzaladığı tarzda bir anlaşmanın imzasıdır. Müstakil Kürdistan Devleti Seyit Abdülkadir'in emirliğinde kurulacak, İngiltere kuruluşa yardım edecek, bilhassa para verecek, gaye gerçekleştikten sonra da onu , himaye edecektir. Komite işi, "Mr. Templen"den, Kürdistan Devletine Akdeniz'de mahreç isteyecek kadar ileri götürmüştür.

Nizamettin, Kör Sadi'den Doğuda yapılan bütün hazırlıkları âdeta günü gününe öğrenmiş ve bunları Polis Müdürlüğüne rapor etmiştir. Raporlar, Hükümete duyurulmuştur. Verilen bu bilgilerden anlaşılan başlıca husus, isyan hareketinin 1926 ilkbaharı için tasarlandığıdır. Bir diğer nokta ise, gizli komitenin hilafetçi kuvvetlerle de temas halinde olduğudur.

Hilafetçi kuvvetlerin teşkilâtı

Vahdettin'in İstanbul'dan bir İngiliz zırhlısıyla kaçması, Osmanlı Hanedanının Türkiye üzerindeki haklarından feragat etmesi mânası taşımamıştır. Bir defa o tarihte, henüz, Halife sıfatıyla bir Osmanlı İstanbul'da bulunuyordu. Fakat o da yurt dışına çıkarılınca tekrar geri dönmenin ancak bir "karşı ihtilâl" ile olabileceği kesinleşmiştir.

Hilafetçi kuvvetlerin teşkilâtı hakkında araştırıcı Behçet Cemal'in verdiği bilgi ilgi çekicidir:

Vahdettin ve menfaatleri kendisine bağlı saltanatçı ve hilafetçi zümrenin Türk İhtilâli aleyhindeki karşı ihtilâlci faaliyeti, Cumhuriyetin ilânından çok

1925 Kürt isyanı ve Şeyh Sait

evvel başlamıştır. Daha İstiklâl Harbi-kati; zaferle tamamlanmadan, Vahdettin ve taraftarları İstanbul'da, zahirî adı "İ'lâi vatan", gizli adı "Müdafaai Hukuk Hilâfeti Kübra" olan bir teşkilât kurmuşlardı.

Vahdettin kaçmağa karar verdikten sonra, teşkilâtın İcra komitesi toplu bir halde Bükreş'e geçmiş ve burada bir otelde "Hilâfet kongresi" aktedilmîşti. Eski İçişleri Bakanlarından Mehmet Ali'nin başkanlığında toplanan kongre, Türkiye'de kalan taraftarlarının da yardımıyla, Türkiye'de suikastler yaparak ve isyanlar çıkararak karşı ihtilâle teşebbüs kararını vermişti. Kongrenin kararı Mehmet Ali vasıtasıyla San Remo'daki Vahde'ttin'e arzedilmiş ve onun da muvafakati alınmıştı. Bu sırada Hilâfetin müstakbel kabinesi bile taayyün etmişti. Karşı ihtilâlin muvaffak olup Vahdettin'i yeniden tahtına oturtması üzerine Mehmet Ali Sadrı - Âzamlığa, Kiraz Hamdi Paşa Harbiye, Filozof Rıza Tevfik Maarif Bakanlıklarına, îtilâfçı Sabrı Hoca da Şeyhülislâmlığa getirilecekti.

Kongre kararı, müstakbel Devlet Reisinin de tasdikine iktiran ettikten sonra, vazife alanlar, fabrika mümessili, tüccar, müteahhit diye memlekete dönmüşler ve karşı ihtilâli hazırlamağa başlamışlardı. Hilâfet Komitesinin memleket içindeki propaganda fâaliyeti çok iyi hazırlanmış bir teşkilâtla idare ediniyordu. Bilhassa Avusturya mamullerinden "Diştul" adında bir ilâcın satışı için seçilen seyyar satış memurları, yurdun birçok yerlerine Hilâfet Komitesinin gizli beyannamelerini dağıtırken, gezici hocalar, güya ticaret ve alış - veriş kasdiyle etrafı dolaşıyor, inkılâp hamlelerini kötülüyor, hilâfet lehine telkinlerde bulunuyorlardı.

Böylece hilafetçiler bir taraftan memleket içindeki propagandalarım yürütürken, silâhlı ayaklanmayı da hazırlamaktan geri kalmıyorlardı.

Karşı ihtilâli bizzat Vahdettin idare ediyordu. Kendisine memleketten kovulan şehzadelerle Yüzelliliklerin mühim bir kısmı-yardım ediyor. San Remo; Kıbrıs, Musul ve Halep arasında durmadan kuryeler gidip geliyordu.

Askeri hareketleri, halifeye bağlı kaçak komutanlar idare edecekti.

Doğu Anadolu isyanı başlayıp genişlerken, Sivas, Konya, Trabzon, Adana tarafları da ayaklandırılacak ve yurdun dört bucağında dövüşen inkılâpçılar kıskıvrak sarılacaktı.

Behçet Cemal'in' verdiği bilgi burada biter.

Hayaller içinde bir adam

Seyit Abdülkadir'in foyası, Doğuda Şeyh Sait, Piran Olayını yarattıktan sonra çıktı. 1925'in Türk James Bond'u Nizamettin ancak ondan sonra, "İngiltere Hariciye Nezareti Umur-u Şarkiye Müdürü Mr. Templen" idi altında bizzat Seyit tarafından kabul edilmek fırsatını buldu,

Şeyh Abdülkadirin Caddebostan'da, deniz kanarındaki muazzam köşkü kendisine Abdülhamid tarafından hediye edilmişti. Köşk, önceleri, Naha Nezareti muhasebecisi Sadi beyindi. Sonra, Sultan onu satın aldı ve Kürt liderlerine taviz politikasının gereği olarak Ayan üyesi Abdülkadir'e verdi. Böylece onu kendisine, tahtına, Türkiye'ye bağladığı inancın - daydı.

Nizamettin, bizzat Seyit ile görüşebilmek için aracı Kör Sadi'ye çok ısrar etti. Buna, ancak 1925 martında muvaffak oldu. Gizli bit randevu temin edildi. Zaten Seyit'in oturduğu yer öylesine 'genişti ki kim nereden giriyor kim nereden çıkıyor, bunu kesinlikle tesbit etmenin imkânı yoktu. O sıralar, Polis Müdürü Ekrem Bey -şimdi, emekli Korgeneral Ekrem Bayd'ar- malikâneyi kontrol altında tutuyordu. Nizamettin kendisine, randevuyu haber verdiğinde. Ekrem Bey adamlarına, Nizamettin'in geleceği akkam ortadan kaybolmalarını emretti. Seyit randevuyu, "hava karardıktan sonrası için" vermişti.

Nizamettin'in Abdülkadir ile görüşmesi romanlara konu olacak eğlenceliktedir. Serkomiser İngilizce bilmediği, fakat çok güzel İngilizce taklidi yaptığı için yanına İngilizce bilen birinin verilmesi lüzumu doğuyordu. Nizamettin, Kör Sadi seviyesindeki muhataplarıyla "Lorel - Hardi Türkçesi" konuşuyor, başkasına ihtiyaç hissetmiyordu. Fakat, müstakbel Müstakil Kürdistan Emiri ile konuşmasının önemli geçmesi şarttı.

Teknik şuydu: Nizamettin İngilizce taklidi bir şeyler söyleyecekti. Yanındaki tercüman, bunu Türkçeye çevirecekti. Seyit cevabını Türkçe verecekti. Nizamettin tabii bunu anlayacaktı ama, anladığını belli etmeyecekti. Tercüman Seyit'in sözlerini Nizamettirie güya İngilizce olarak tekrarlayacaktı. Nizamettin -yani Mr. Templen- gene İngiliz taklidiyle bunun cevabım verecekti. Polis Müdürü Ekrem' Bey "Mr. Templen" ile tercümanına ne söyleyeceklerini bir güzel talim ettirdi,

Nizamettin konuşmasının akşamında, geçen muhavereyi Ekrem Beye anlattı. Meselenin özü şurada düğümleniyordu: Doğuda isyan, zamansız patlamıştı. Fakat, ok bir defa yaydan çıkmıştı. Şimdi Seyit Abdülkadir İngilizler tarafından yalısından alınıp isyan bölgesine götürülmesini istiyordu. Orada, başa geçecek ve Kürdistan Emirliğini kuracaktı. Ancak, giderken paraya ihtiyacı vardı. Muazzam köşkünü terke decekti. "Mr. Templen" kendisinden ne kadar istediğini sormuştu. Seyit buna "70-80 bin lira" cevabını vermişti Bu, bir "şahsî tazminat" idi. Yoksa, "Mr. Templen" ile Cemiyet adına yapılan temaslarda bunun çok üstünde meblâğlar "Dâva için" istenmişti.

Gelecek yazı:

İhtilal *"karşı* ihtilâl"e yumruğunu gösteriyor

İMAR VE İSKÂN BAKANLIĞINDA MACAR SANATÇILAR
Sosyalist sanat Özgür sanat olma yolunda

Galeriler ve sanatçılar

Ankara'da sergi mevsimi, geçen yıllara göre durgun, cansız, hareketsiz geçiyor. Ömrünü resim sanatına adamışların, aradığını bulamamışlara, bulduğunu değerlendirememişlere özgü bir burukluklan var ki insanı ağlamaklı ediyor. Bu, "publ'ic"! olmryan sanatçının dramıdır!

Sözün gerçeği şu: Bugünkü, resim sanatımız bir aydınlar sanatı bile değil, iyi bir ressamın eserlerini içten sevebilen aydınlar, parmakla gösterilecek kadar az. Nerde kaldı, geniş halk kitlelerine malolmak!

Yüksek Aslan'ın "Sensationnelle sergisi de kimsenin kılını kıpırdatamadı. Kapandı-kapanacak diye korkulan Doğuş Galerisi, mevsim başındanberi umutsuz, takatsiz atılışlarla varlığım sürdürmeğe çalışıyor. Karı-koca Peker'lerin yeni buluşları, Dr. Aziz Alpaut'un "saflık"ları -hele de "Güiler"i...- bile bu ölü sessizliği içinde birkaç gülücük uyandırmaktan öteye gidemedi.

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi şimdilik bekliyor. Ne bekliyor, bilinmez. Baskı resimler sergisinden sonra, çocuk kitapları sergisi düzenledi. İnşallah birgün sıra, resim sergilerine de gelir!

İmar ve İskân Bakanlığında açılan "On Macar Grafik-Sanatçısı ile Beş Macar Heykel Sanatçısının Sergisi", son günlerin en göze görünür sanat olayı sayılsa yeridir. Özellikle gravürler yönünden zengin, göz dolduran bir sergi. Teknikleri bakımından ciddi, titiz gravürler, kurşundan, bronzdan minik heykeller ilgiyle seyrediliyor. Bu sergi, Macar sanatının özgür, başına buyruk bir sanat olma yolundaki kanat alıştırma çırpınışlarını yansıtıyor. Karşılıklı kültür ilişkileri çerçevesi içinde düzenlenen bu Macar sanatı sergisi acaba neden, Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde açılmamış?

İl galerileri çürük-çarık başlatıldı, çoğaltılamıyorlar da. Ama bu maya bîr de tutarsa...

TURAN EROL

Bir Kesede 50 altın

Türkiye Çağdaş Ressamlar Cemiyetinin yıllık geleneksel sergisi gene Halil Dikmen Galerisinde açıldı. İstanbul'un sanatseverlerine, her yıl, ressamlarının son çalışmalarım sunan Cemiyet, ayrıca "Yılın ressamı", "Yılın genç ressamı" gibi adlar altında seçimlere giderken,- Bu yıl, Akfil Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin desteğini de alarak, bir diğer seçmeyi de başardı: Geleneksel sergisine katılan ressamları arasından Cihat Borak'a "50 altın" ödül verildi.

Sabahattin Eyüboğlu, Ferit Edgü, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Adnan Çoker, Devrim Erbil, Neşet Günal ve Gültekin Elibal'dan kurulu jüri. 28 ressamın 60'a yalan eseri içinden Cihat Borak'ın "naif" resimlerine: birincilik ödülünü verdi. İlk seçmeyi Hamit Görele, Turan Erol, Ercüment Kalmık, İhsan Cemal Karaburçak, Tülây Tura, Nurullah Berk, Cihat Borak, Altan Gürman, Özdemir Altan ve Mustafa Esirkuş"un eserleri kazanmıştı. Sonra, Muştala Esirk'uş, Turan Erol, Cihat Borak ve Altan Gürman isimlerine inilerek, ödülün Cihat Borakla verilmesi uygun görüldü.

Türkiye Çağdaş Ressamlar Cemiyeti, titiz bir sergi düzeni içindeki 7. Geleneksel Sergisinde, gecen yıllardaki sergilerinden daha başarılıydı. Gerek Cemiyetin ressamlarının en son çalışmalarını görmek, gerekse yeni bir ödülün de gerçekleştirilmiş olması, yavaş yavaş diğer sanat dallan ile olan ilintinin aynı düzeye getirilmekte olduğunun da müjdecisidir.

Sergilemenin bir başka özelliği de, Türkiye Çağdaş Ressamlar Cemiyeti üyelerinin; böyle bir sergileme için jüri üyelerini anket yoluyla seçmiş olmasıdır.

GÜLTEKİN ELİBAL

TİYATRO ANKARA

BATI **YOLCULUĞUNA ÇIKAN** GENCO ERKAL
Alaylı kabiliyet, yanına kültür eklemeğe gidiyor.

«DURDURUN TÜRKİYE'Yİ İNECEK VAR!»

"-Tiyatroculuk korkunç bir çark. Bir anda o çarkın içinde fıldır fıldır dönüyorsunuz. Bu çarka kapılmak insanı kısırlığa, götürüyor, Bir sanatçı için en büyük tehlike, kendini tekrarlamışıdır."

Bu doğru sözleri hemen her sanatçı söyliyebilir. Fakat en başardı oyunlarını oynadığı, şöhretinin zirvesinde olduğu bir sırada, fıldır fıldır dönen çarkın dışına çıkıp, mesleğinin "çıraklık"ma dönmeye ve kendi kendisiyle hesaplaşmaya pek az sanatçı cesaret edebilmiştir,

Genco Erkal, bu sayılı sanatçılardan bitidir. Bir yıl süreyle, alkış ve şöhret dünyasını bir yana bırakıp İtalya'ya gidecek ve orada, profesyonel bir "çıraklık" dönemi yaşıyacak. Milano'da Piccola Tiyatrosundaki çalışmaları izleyecek. Arada, Polonya ve Çekoslovakya'ya giderek, oraların tiyatrolarını gözleyecek. Bunların dışında, Fransa'da bölge tiyatrolarını inceleyip, halka yönelme çabalarının nasıl gerçekleştirildiğini yerinde görecek. Buna özellikle önem veriyor.

Genco, içinde yetiştiği Türk tiyatrosunu da, ayni noksanlar ve kusurlar bularak eleştiriyor:

"— Türk tiyatrosu, genellikle, Batı tiyatrosuna özenen bir aktarmacı tiyatro niteliğinde karşımıza çıkmaktadır. Türk tiyatrosu gerçekten oluşamamış. Bunun büyük sorumluluğu, Türk yazarlarına düşmektedir. Yazarlardan öte, oyuncuların ve yöneticilerin, Türk halkından çok,, Batıya açık olmaları bu durumu destekliyor. Ben de bunun içindeyim. Bundan böyle, benim de çözmeye çalışacağım problem bu olacak."

Bölge tiyatroları zorunluğu

Türk. tiyatrosunu gerçekten halka yönelmiş bulmayan Genco, gerekli gördüğü bu yönelişin çaresini "Bölge tiyatrolarının kurulmasında görüyor.

"— Türk tiyatrosunu halka yönelmiş bulmuyorum. Türk tiyatrosunun şimdiye kadar erişebildiği kişiler çok küçük bir azınlığı kapsar. Bu kadar küçük bir azınlığın malı olan bir sanatın halka yönelmiş olduğu asla iddia edilemez. Tiyatrolar belirli iki kentte toplanmış ve o iki kentin de belli bir tiyatro ücretini ödeyebilen zümresine hitap ediyor. Bu çemberi mutlaka kırmak gerek. Çözüm yollarından en akla yakın geleni, yurdun her köşesinde bölge tiyatroları kur» mak ve bu tiyatroların başına, tiyatronun iç politikası bakımından tamamen özgür, ilerici ve halkçı yöneticileri getirmektedir. Ayrıca, bu tiyatrolara bağlı olarak, bu tiyatroları besleyecek tiyatro okullarının açılması gerekmektedir. Bir bölge tiyatrosu, her şeyden önce, o bölgenin malı olacaktır ve o bölgenin insanı ile varolacaktır. Erzurum'da açılacak bir tiyatronun İstanbul ve Ankara'dan gidecek tiyatrocularla yürüyeceğine inanmıyorum,"

Batı etkisinden, kopyacılığından ve Türk tiyatrosunun halka dönük olmayışından böylesine yakman Genco'nun Batıya gitmesi, bir anda, bir çelişme gibi geliyor insana. Fakat, dönüşünde ne yapacağını

BEYAZ KUR KIZ VE ZENCİ SEVGİLİSİ
Konu: Amerikan toplumu

öğrendikten sonra, bunun tutarlı bir davranış olduğu açıkça ortaya çıkıyor.

"— Şimdiye kadar, Batıya açık olmaktan şikâyet ettiğim halde, neden Batıya gittiğime gelince: Oyunculuk ve yöneticilik yönünden köklü bir tiyatro öğrenimi görmedim. Türkiye'de de bana bu öğrenimi sağlıyacak yeterli bir kurum olmadığı için, Batıdaki örnek tiyatrolarla ve örnek yöneticilerle yakın bir ilişki kurmak ve onların çalışmalarını yakından izleyerek kendimde eksik gördüğüm yanları tamamlamak için gidiyorum."

Dönüşünde ne yapmayı kararlaştırdığını öğrenince de insan, Türk tiyatrosu için seviniyor, ümitleniyor. Genco, Türk tiyatrosuna imzaladığı senedin içini şu sözlerle dolduruyor:

"— Ben, aslında, İstanbul *ve* Ankara tiyatrolarından sıkıldım. Döndükten sonra yapacağım şey, Türk tiyatrosunda daha yeni bir oyun ve daha yeni bir yöneticiliği denemek olacak. Bölge tiyatrolarının devlet tarafından gerçekleştirilmesini beklemeden, kalkıp Anadolu'nun bir köşesinde -herhalde belediyenin de yardımıyla-, başlangıçta amatör bir tiyatro çalışmasına girişip onu geliştirmek amacındayım."

SELMA TÜKEL

Toplum ağır basınca..

*"Ezilenler". **Yazan: Claude Bal.** Çevirenler: Osman **Karaca** • Ad**li Morun. Sahneye, koyan: Lâle** Oraloğlu. Tiyatro: Oraloğlu **Tiyatrosu***

Amerika'da zencilere yapılanlar hergün gazetelerde okunsa, herkes tarafından bilinse de, bir oyunda belli bir konu çevresinde gelişen olayların ayrı bir etkileme gücü kazandığını kabul etmek gerek. Ancak bu, Claude Bal'ın ustalığından gelen güç değildir.

Zenci Davis, beyaz arkadaşı Rov ile birlikte odun kırıcı olarak çalışmaktadır. Bir ustabaşı tarafından haksız yere tabancayla yaralanır ve kör bir beyaz kızın evine taşınır Oyunun gerilimi de bu andan sonra başlar. Anadan doğma kör Cecilynin yapayalnız bir dünyası vardır. Bu ıssız dünya, Davis'in tatlı sesiyle dolar, neşe. canlılık kazanır. Davis, Cecily'nin hayatını değiştiren bir etken olur, ona umut ve yaşama isteği kazandırır. Davis için de Cecily, rüyalarının sarışın sevgilisidir. Evlenip mutlu olacaklardır. Ne w zık ki Amerikan toplumu, bütün gücü ve bütün gizli çıkar hesaplarıyla bu iki sakat insanın karşısına dikilir. Oyuncular da başarılı olsa..

Oyunda bu **dış** çatışma sürüp giderken, başka bir **trajedi** gelişmeye baslar. Cecily acaba kör olmasa, gene Davis'i sevecek, göre göre onunla evlenecek midir? 8u soru, onları sevenlerin kalbinde düğümlenirken, yalnız çıkarını düşünen kötü kişilerin de tek **umudu** haline getir. Cecily'nin sevginden **emin** olan tek kişi, Cecily'nin **kendisidir.** Gözlerini, açabilecek **bir a**meliyata sevinçle razı olur. Oysa bu ameliyat, Amerikan toplumunun bu masum sevgiye kurduğu tuzaktı.Amerikalıların saplantısına göre, Cecily'nin gözleri açılıp da Davis'in zenciliğini görünce onunla evlenmesi imkânsız hale gelecektir.

Oyun böylece gelişerek ikinci perdenin sonunu buluyor. Üçüncü perdede, yazarın birden tutukladığı, kurduğu düzeni altüst eden beceriksiz bir mantıkla başarısını göle gelediği görülüyor. Daha inandırıcı, **üstelik daha da vurucu** bir çözümle aynı sonucu elde etmesi beklenirken, oyunu sulu bir melodrama dönüştürüyor.

Mengü Ertel, gerçekçi bir dekor hazırlamış. Bir Amerikan evinin dış görünümü içinde, oyuna rahat ve açıcı bir reji ortamı kazandırmış. **Oyun, Lâle** Oraloğlu'nun tutarlı rejisi içinde, fakat oyuncular bakımından bütünüyle başarısız olarak oynanıyor.

S. GÜNAY AKARSU •

"PEMBE KADIN'DAN BİR SAHNE
Rusya acaba rengini mi sevdi?

YENİ BİR TİCARET: FİLM DEĞiŞ-TOKUŞU

Bir gecekondu filmci, geçenlerde birgün, gözleri parlayarak:

"— Yaşadık ağabey, yaşadık!" diyordu. "Şimdi' ordan geliyorum. Herifçilere bizim filmi okuttuk!"

Gecekondu filmcinin "orası" dediği yer, Sovyet Konsolosluğu; "herifçiler" dediği de Konsolosluk mensuplarıydı. "Okuttuğu"nu iddia ettiği filmi ise, çok sürümlü bir gazetede foto-roman olarak yayınlanan ve geri seviyeli bir kısım okuyucu arasında büyük sükse yapan, sadist bir gangsterin uydurma serüvenlerini hikâye eden bir filmdi. Konsolosluğun bu çeşitten uydurma bir filmi satın almaya kalkışması doğrusu hayret edilecek şeydi.

Son günlerde Yeşilçam sokağında en çok duyulan sözlerden biri de, "Ruslara film sattık" veya "Ruslar bizim filmi gördüler ve müthiş beğendiler, şu kadar bin dolara satın aldılar" klişesidir. Aslında bu, iç pazarda sıkışıp kalmış, dış pazar imkânı da bulunmayan zavallı yerli sinemamızın kendi kendini kandırmaya çalışmasından başka birşey değildir.

Sovyetler'in, imzalanması sallantıda kalan kültür anlaşmasından çok önceleri de Türkiye'den film almaya ve karşılığında Türkiye'ye film satmaya giriştiği bir gerçektir. Sovyet sineması, son yıllarda, Batı film festivallerinde birbiri ardına başarılar kazanmış, katı doktrin savunuculuğu yapmaktan çok insancıllıktan yana çıkan filmleriyle, ilgiyi üzerine çekmişti. Fakat, Sovyetlerin bütün bu iyimser çabalarına karşılık Batı, Sovyet filmlerine karşı hâlâ direniyor, ticari ilişkiler kurmaya pek yanaşmıyordu. Sovyet sineması bu yüzden, kendi iç pazarı ile, kendisine bağlı ülkelerin dar pazarında kalmıştır. Yalan komşusu Türkiye'de de filmlerine alıcı bulamamaktadır. Getirticiler, batılı filmlere göre, fiyatları son derece ucuz Sovyet filmlerine önce, paranın yüzünün, tatlı olması sebebiyle iltifat etmişlerdir. Sovyet ticaret ataşeliği, örneğin bir "Leylekler geçerken"e, bir "Bir insanın kaderi"ne beşer yüz dolar gibi gülünç fiyatlar istemiştir. Gösterildiği her ülkede büyük ilgi uyandıran "Hamlet"in ilk teklif fiyatı ise, iki kopya dahil, bin doları geçmiyordu. Ancak Sansür, karşısına bir Sovyet filmi çıkarıldı mı ince eleyip sık dokumakta, öküzün altında buzağı aramakta ve her alanda getirticiye zorluklar çıkarmaktadır.

İş bununla kalsa, yine iyi. Sansür, bu yerden sonra, ya getirtilen filmin oynatımını yasaklamakta, ya da sakıncasız bulduklarının mutlaka Türkçe dublajının yapılmasını şart koşmaktadır. Sansüre göre, Türkiye'de herhangi bir Sovyet filminin orijinalinin gösterilmesi, komünizm propagandan yapmakla birdir. Bunun neticesi, Sovyet filmleri kala kala Sinematek derneklerine kalmıştır.

Hile-i şer'iye

Sovyetler bu defa, getirtici şirketler yerine, yapımcı şirketlere teklifte bulunmuştur. Sovyet vatandaşı Türklere göstermek amacıyla Türk filmi satın almaya kalkışmış ve başlangıçta, para yerine, takas teklif etmiştir. Hatta, en ilkel Türk filmleriyle, türlü festivallerde çeşitli armağanlar kazanmış Sovyet filmlerinin takasını istemiştir. Akıllı Sovyet ticaret ataşelerinin amacı, bu değiş - tokuş sonuca Türkiye seyircilerine Sovyet filmlerinin tadını tattırmaktı. Ondan sonrası kolaydı.

Ama, evdeki hesap yine çarşıya uymadı ve türlü aksilikler çıktı. Herşeyden önce, Sansür, her Türk filminin de Sovyetler'e satılmasına evet demiyordu. Gerçi filmin, sansür vizesinde "yurt içinde ve yurt dışında gösterilmesinde bir sakınca yoktur" ibaresi geçiyordu ama, bu "yurt dışı" sözünün hangi ülkeleri kapsadığı açık-seçik belirtilmemişti. Uygulamada, "yurt dışı" denilince, sadece Kıbrıs,, İran, Lübnan, Yunanistan ve Pakistan anlaşılıyordu.

Sansürün korkusu, Demirperde ülkelerince satın **alınan** bu **filmlerin, kendi dillerinde dublaj yapılması** ve Türkiye aleyhinde kullanıl--asıydı. Oysa ki bu endişe, hemen her ülke için geçerliydi. Ayni işlemi Türkiye de bir Sovyet veya bir Amerikan filmine yapabilir, Türkçe dublajında kahramanlarına dilediğini söyletebilirdi.

Yeniden başlayan ticaret

Buzların çözülmeye başlaması, her iki ülke hükümet başkanları ile parlâmento başkanlarının karşılıklı geliş ve gidişleri, imzalanması mümkün kültür anlaşmasının hazırlıklarına girişilmesi, film alışverişi ümitlerini yeni baştan alevlendirdi.

Uluslararası Moskova Film Festivaline Türkiye de davet edildi.Fakat Moskova Festivali, yerli filmciler arasında pek itibar, görmedi. Bunun sebebi, Sovyetler'in bu konudaki cimriliği ve Batı festivalcilerine bakarak daha elisıkı davranmasıdır.

Festivale davetli olarak giden Türk filmlerine ise Sovyetler gereken ilgiyi ' gösterdi ve hemen alıcı çıktı. Fiyatlar hakkında kimsenin kesin bir bilgisi yoktur. Çünkü film sahipleri, filmlerine Sovyetler'in talip öldüğünü ve fiyat olarak 10 bin dolar -yaklaşık olarak 100 bin Türk lirası- teklif ettiğini söylemektedirler. Elbette ki, kendi filmleri "Hamlet'e 500, "Harp ve Sulhla da 2 bin dolar -üstelik iki renkli kopyası da dahil- isteyen Sovyetler'in, bizim, teknik üstünlükten yoksun filmlerimize 10 bin dolar verdiğini düşünmek, aşırı bir iyimserlik olur.

"Yılanların Öcü"nü satın aldığı söylenen Sovyetler'in son günlerde, **"iyice" sayılan iki Türk filmine birden talip olduğu, üstelik her birine onar bin dolar verdiği haberi, Yeşilçam'da yine günün konusudur.**

Onar bin dolar fiyat biçilen iki Türk filminden birincisi, hâlâ yurdumuzda gösterilmemiş olan, Duygu Sağıroğlu'nun "Bitmeyen Yol"u, Öbürü de Atıf Yılmaz'ın "Pembe Kadın"ıdır.

"Bitmeyen Yol", konu olarak, Anadolu'dan büyük şehre göçü işlemektedir ve Sağıroğlu'nun ilk reji denemesidir. Başrollerinde Fikret Hakan, Selma Güneri ve Erol Taş'ın oynadıkları "Bitmeyen Yol", bütünüyle başarılı olmamakla beraber, yer yer sıcak, duygulu ve samimi bir filmdir. Bugün başladığı yoldan uzaklaşmış rejisörü Sağıroğlu için örnek sayılacak niteliktedir.

Atıf Yılmaz, iki yeni prodüktörün -Karan Yüce ile Şükran Güngör'ün- taviz vermek istemeyen tutumlarından alabildiğine yararlanma ve şimdiye kadar yaptıklarının üstünde bir film ortaya koyma imkânına sahip olmuştur. Ama, bu imkânı gereğince kullanamamış, sonunda "Pembe Kadın", tiyatro dışına çıkamayan, üstelik başarısı da bulunmayan bir tiyatro-sinema denemesi olup çıkmıştır. Ayni iyiniyetli prodüktörler, yine aynı rejisörle, ikinci denemeleri "Ölüm Tarlasında da ayni sonuca varmışlardır. ..

MUZAFFER A. ESİN

İKİ FİLM

Aşağı yukarı aynı elbiseyi giymelerine rağmen biri XIX. yüzyılda, diğeri XXI. yüzyılda yaşamaktadır. Rejisör Louis Malle'ın "Hırsız" adlı filminde Marie Dubois, Jean-Paul Belmondo tarafından soyulan bir bankacının karısını canlandırmaktadır. Belmondo evi soyarken, Marie Dubois kendisini yakalar. Kız, Belmondo'nun hoşuna gitmiştir. Belmondo, tereddüt etmeden kızı kaçırır. Jean - Luc Godard tarafından çevrilen "Tarihte aşk" adlı filmde ise Anna - Karina, 2000 yılında, bir askerin gelip kapısını çaldığı bir fahişeyi canlandırmaktadır. Asker, Jacques Charrier'dir. Kızı beğenir, oturup konuşurlar. Ama, filmin kahramanı bu sefer kızı kaçırmıyacaktır. Ayrı ayrı devirlerde yaşıyan bu iki kadının karşılaşma şansları sıfır olsa gerektir. Hattâ, terzilerinde bile...

ANNA KARINA

MARİE DUBOIS

SPOR

DEVLET BAKANI GÜREŞ FEDERASYONUNUN BAŞINDA

Bir mezar bulun, gömelim

TÜRK GÜREŞİNİN LAF EBELERİ

Yeni Delhi'deki başarısızlık, yine, her yenilgi veya galibiyetten sonla konuşmayı adet edinenleri **harekete** geçirdi. **Yetkilisi** - yetkisizi, durmadan demeç verip, güreş alanındaki bilgisini ortaya dökmekle meşgul. Buna paralel olarak da, Türk sporunun başında bulunanlar, güreşteki bu başarısızlığa bir kere daha parmak bastılar. Bu amaçla, geçen gün Ankara'da bir toplantı düzenlendi.

Güreş Federasyonu Başkanı Cihat Uskan çok dertliydi. Gerek şimşekleri üzerine çekmesi ve gerekse kızgınlığı sebebiyle, toplantının en ilginç adamı, Uskan'dı, denilebilir. Uskan, bugüne kadar güreş İçin hiçbir şey yapılmamış olmasından yakındı,

"— Başarıdan veya başarısızlıkları sonra konuşmak kolaydır. Güreş alanında istenilenlerin elde edilememesinin nedenlerinin ortaya çıkması bizi de sevindirir. Ama bu şekilde sözlerle boş yere vakit geçirildiği her defa belirli olarak görülmüştür" dedi ve milyonlarca insanın güvendiği güreşçilerimizin ilkel şartlar altında çalıştıkların, Güreş Federasyonu için bugüne kadar küçücük bir kulübe dahi yapılamamış olduğunu acı bir dille belirtti.

Her yıl kazandıkları milyonlarca lirayı futbolcu arına astronomin. transfer ücreti olarak ödeyen bir Fenerbahçe, bir Galatasaray ve bir Beşiktaş'a tesis yapmayı başlıca görev edinen Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Uskan'a göre, güreşçiler için basit bir tesis bile yapmaya yanaşmıyordu. Güreşçileri barındı racak bir dam bile mevcut değildi. Güreşçilerin, istedikleri an gidip çalışabilecekleri bir spor salonu mevcut değildi

Toplantıda bulunanlar, çeşitli görüşteydiler. Kimi, güreşçilerin yaşlandığından yakındı; kimi, çalışma yetersizliğinden söz etti. Bundan Önce yapılan birçok toplantı gibi bu toplantı da, güreşimizin sorunlarına bir çözüm yolu bulunmadan kapandı. Birleşilen tek konu, güreş yöneticilerinin elele vermeleri, takımda bir an önce gençleştirme yapılması ve güreşçilere daha iyi çalışma şartları sağlanması gerektiği konusu oldu.

"Kalbi düşman, dili dost'lar

Türk Güreş grafiğinin, **bir** süredenberi, şaşırtıcı şekilde inip çıkmasında. Güreş yöneticilerinin elele vermemelerinin büyük rolü bulunduğu, bilinen bir gerçektir. Yıllardanberi güreş alanında, birbirinin fırsatını kollayan kimselerin bulunduğu bilinmektedir. Örneğin, yıllarca Türk Güreşinin en çok ö

vündüğü güreşçilerden biri olan Mustafa Dağıstanlı, güreş kafilesi Yeni Delhi'den dönmeden önce gazete gazete dolaşmış, Güreş Federasyonu aleyhinde hava yaratmağa çalışmıştır. Dağıstanlı, Güreş Federasyonu ile her fırsatta çekişmeye hazır kimselerden sadece bir tanesidir.

Herşeyden önce, güreş sporunun yönetiminde bugüne kadar görev almış yöneticiler birbirlerine güvenememektedirler. Güreş Federasyonundaki görevinden, Yeni Delhi'deki şampiyona öncesi ayrılan, Federasyona karşı tutumuyla dikkati çeken Hasan Bozbey, geçenlerde Güreş Federasyonu Başkanını ziyaret etmiş, yardımcı olmak amacında olduğunu, birlikte çalışabileceğini bildirmiştir. Buna karşılık Cihat Uskan, Yeni Delhi Öncesi kendisini yalnız bırakan Hasan Bozbey'e güvenemediğini açıklamaktan çekinmemiştir. Aynı şekilde, birçok güreş yöneticisi de birbirinin yüzüne gülümsemekte, fakat en küçük yıpratıcı fırsatı kaçırmamaktadır. Güreş yöneticileri arasında bugünün şartları içinde bir anlaşma sağlamak imkânsız görülmektedir. Bu bakımdan, Güreşimizin yarını ile ilgili olarak alınan her kararın uygulanması pek kolay olmıyacaktır.

NACİ ERTEZ

FUTBOL

Turistik iki gezi

Futbolumuzu temsilen, Pakistan ve Bulgaristan'a iki **turist** kafile yolcu edildi. Birinci kafile, Pakistan'da düzenlenen Türkiye, İran ve Pakistan **arası** on günlük gezi için gidiyordu. "Türk sporunun Evliya Çelebisi" Orhan Şeref Apak, bu geziyi tercih etti ve bugüne kadar hiçbir yerde ayrılmadığı ünlü 100 binlik amatörlerini bu yüzden yalnız bıraktı. İkinci kafile ise, Olimpiyat Seçmesi için Sofya'da Bulgaristan'la karşılaşan, dünya çapında ün sahibi, Amatör Millî Futbol Takımımızdı.

Orhan Şeref Apak'ın amatör olduklarında ısrar ettiği amatör futbolcularımız Sofya'ya hareket ederken, uzun bir süredir bu konuda ortaya çıkan torunlara bir yenisi daha eklendi: Dünya Futbol Birliği -FİFA-nin Amatör Millî Takımımızı hükmen yenik saydığı, bu yüzden Bulgaristan gezisinin boş yere yapıldığı haberi ortaya çıktı. Orhan Şeref Apak ve yakınları, bu konudaki bütün gerçekler gibi, bu meseleyi de el çabukluğuyla örtbas etmeyi başardılar. Önce bir zemin yoklaması yapıldı; Futbol Federasyonunun yetkili kişilerince, gazetecilere, bu haberin nereden alındığı ve doğruluk derecesi soruldu. Aradan kısa bir süre geçmeden de yalanlamalar başladı. 100 bin lira alan bir Fuat'ın, futbol piyasasının paraca en gözde adamları olan Faruk'un, Ender'in, İsmail'in ve Selçuk'un profesyonelliklerini çekinmeden yalanlayan Apak için bu meseleyi kapatmak elbette ki zor birşey değildi. Amatör Millî Takımımız turistik amaçlarla Sofya'ya *gitti,* Bulgaristan'la oynadı. Amatör Millî Takımın ardından Apak da "A" Millî Takımıyla Pakistan yolculuğuna çıktığı için, mesele kapanmış göründü.

Apakın bu yalanlamasının, uzun sinedir devam eden tartışmaları sona erdirmiyeceği bir gerçektir. Özellikle, Apak'ın 100 binlik amatörlerini Akdeniz Oyunları öncesi onaylamakla nasıl büyük hataya düştüklerini anlayan Türkiye Millî Olimpiyat Kurulu üyelerinin elinde, tartışmaya yeni bir yön verecek ipuçları da bulunmaktadır.

Apak'ın yurda dönüşünden sonra, amatörlük - profesyonellik sorunu yeniden alevlenecektir.

Hakemler meselesi

Türk futbol hakemlerinin, bazı konularda, sporumuzun ileri gelenleri tarafından, gerektiği gibi desteklenmedikleri bir gerçektir. Bununla birlikte, hakemlerin bazı konularda fazla yetkilere sahip bulundukları da başka bir gerçektir.

Bir hakem, şüphesiz ki, spor kurallarının dışına çıkan tatar sporcuyu, suçluluk derecesine göre, cezalandırma yetkisine sahiptir. Bu cezaların en büyüğü İse, oyundan atmadır. Ancak, hemen belirtilmelidir ki, sporcuyu saha-dışı etme yolu, futbol hakemlerinin çoğunun elinde bugün için büyük bir hüner olarak düşünülmektedir. Genellikle hakemler, bir takımı) ne şekilde sahaya çıkarıldığım, bir futbolcunun hangi şartlarla oynadığını dikkate almadan ve bu arada, oyun içinde başgösteren kişisel anlaşmazlıklardan da güç alarak sporcu çıkarmaktadırlar. Türkiye'deki futbol hakemlerine kurukuruya yönetmelik öğretildiği sürece bu durum devam edecektir. Herşeyden önce, hakemlerin, futbolcuların üstünde bir olgunluğa sahip bulunmaları, düdüklerindeki cezalarla değil, olgunluklarıyla otorite sağlamağa çalışmaları şarttır. Spor psikolojisini bilmeyen, sporcunun üstüne gitmekten çekinmeyen hakemlerle bir düzen kurulması imkânsızdır. Hepsinden önemlisi, Türkiye'de hakem denetimi diye birşey yoktur. Federasyonun hakemleri denetleyecek görevlileri, çok defa, hakemlerin görüşlerine göre raporlarını düzenlemektedirler. Çünkü bu kişiler, ne yazık ki, görevlerinin önemini kavrayamamışlardır.

Rahatça iddia edilebilir ki, en çok futbolcu atılan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Bunda hatayı her zaman futbolcularda aramamak gerekir.

BAYANLAR KOCALARINIZI DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?

Masa saati, sabahlan işine, akşamları evine geç kalan ve bunu da saatinin geri kaldığı mazeretine bağlıyan kocanız için en lüzumlu eşyadır. Etrafı deri kaplı, fosforlu, Fransız malı Bayard marka çalar saatlerden bir tane bürosuna, bir tane de evdeki çalışma odasına konulduğu takdirde, işler, "saat gibi" gidecektir.

— İstanbul'da Beyoğlu'nda, Üçgen Kollektif Şirketinde Büyüğü 140 TL, küçüğü 125 TL

Losyonlar, vaktiyle sadece kadınlarla asil erkekler tarafından kullanılırken, bugün artık herkes için lüzumlu bir ihtiyaç maddesi haline gelmiştir. Koku sevmeyenler bile sabah tuvaletlerini kolonyayla tamamlıyor, iş yerlerinde, zindeleşmek için kolonya kullanıyorlar.

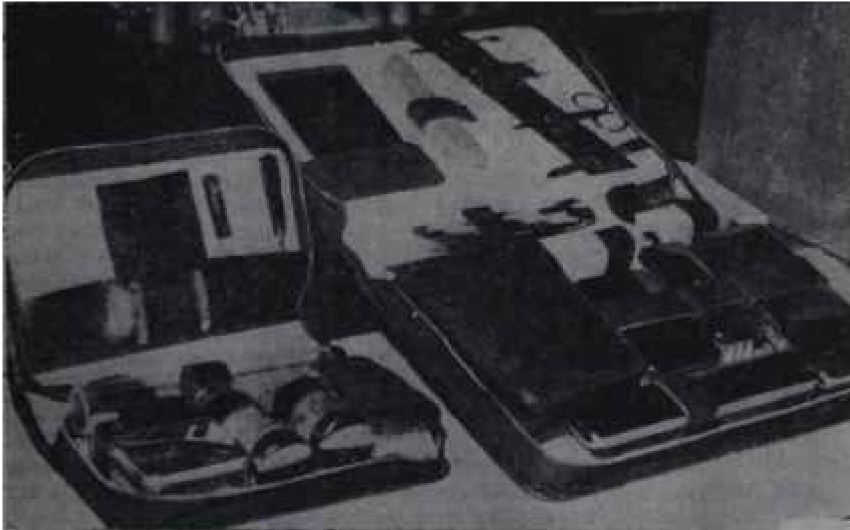
— Ankara'da Kızılay'da Ülgen Parfümeri'de. Caron'un "Pour un Homme" losyonu, 32 TL, "Fleur de Rocaille" 32 TL.

— Aynı mağazada S 4711 "Kölnisch Wasser" Fiyatı: 22.50 TL.

Yağmurluk, havaların soğuk ve yağışlı geçtiği bu mevsimde eşinizin en gerekli ihtiyacıdır. Modaya uygun, önden fermuarlı, yün muflonlu bir yağmurluk, biç şüphesiz, pek hoşuna gidecektir.

— İstanbul'da Beyoğlu'nda, Evin mağazasında. Model: Bermuda. Fiyatı: 375 TL

Traş takımı, her erkeğin zorunlu bir ihtiyaç maddesidir. Temiz ve bakımlı bir cilde sahip olmak sadece kadınlar için bir imtiyaz değildir; erkeklerde de cilt, çok önemlidir. Kocalarınız, içinde bütün traş malzemesi bulunan, şık mahfazalı bir tuvalet çantasından hoşlanacaklardır.

— İstanbul'da Beyoğlu'nda Rebul Ecnazesi. Büyük boy: 234 TL, küçük boy: 200 TL.

— Ankara'da Yenişehir'de Punda Parfümeri' de. Büyük boy: 125 TL orta boy: 115 TL, küçük boy: 77.50 TL.

MUSİKİ

EVLERE ŞENLİK BİR ŞENLİK

İLHAN USMANBAŞ
Allahtan o vardı

Yıllarıyılı Türk bestecileri, eserlerinin çalınmadığından, raflarda, çekmelerde toz topladığından yalanmışlardır. Şimdi, TRT Kurumunun giriştiği bestecilere eser ısmarlama ve bunların çalınmasının sağlandığı şenlikler düzenleme çabasıyla durum düzelmişe benziyor. Ama çağdaş Türk bestecileri, hiç olmazsa TRT'nin eser ısmarladığı veya açtığı yarışmaları kazanan "resmi" bestecilerin musikisi, sesini duyurmıya hak kazanmış mıdır? Geçen iki hafta boyunca önce Ankara'da, sonra da İstanbul'da yapılan Birinci Çağdaş Türk Müziği Şenliği'nde dinletilen musiki, bu soruya olumlu bir karşılık vermeyi güçleştirmektedir.

Şenlik konserlerinin tanıtlığıyla apaçık görülen şuydu ki Türkiye'de -filmcilik hesaba katılmazsa- bütün sanatlar arasında musiki kompozisyonu, öbürleriyle bir seviye karşılaştırmasını bile gereksizleştirecek bir gerilikte ve düşüklüktedir. Bu durumun başlıca sorumlusu, bir zamanlar "öncü" diye saygı görmüş, "Türk Beşleri" adıyla tanıtılan gruptur.

Halk, bunca yıldır güdülen sakat bir eğitim politikasının ve radyolarda olsun, konserlerde olsun uygulanan oyalayıcı, sorumsuz bir programcılık anlayışının sonucu, yeterince çağdaş musiki dinleyememiştir. Böyle bir halka, "dinlediklerini beğenmiyorsan sen gerisin, bunlar ileridir" anlamına gelen konuşmalarla sunulan Birinci Şenlik'in İstanbul'da Şan Sinemasında verilen ilk konserinde önce Ferit Alnar'ın Piyanolu Üçlü'sü dinletildi. Keman, piyano ve viyolonsel için bestelenmiş bu musikinin niçin kemence, santur ve tambur için yazılmamış olduğu akla gelebilirdi.

Bach'ı rahat bırakın!

Gene de, Batı musikisinin çeşitli teknikleriyle ve anlatım yollarıyla şartlanmış bir kulak, Alnar'ın doğulu ezgilerinde çekici bir yan bulabilirdi. Oysa Bülent Arel'in keman ve piyano için İkili'sinde böyle bir kulağın İlgileneceği hiçbir yan yoktu. TRT'nin musiki sözcüsü, böylesine başarısız bir besteci adına, "Arel, Bach gibi de yazar" diyerek bir özür dileme çabası içinde görünüyordu Öğretmenlikteki hünerini henüz yaratıcılığında göstermiyen Arel, herhalde Bach gibi de yazabilirdi. Ne var ki Bach, Bülent Arel gibi yazarak öç alacak durumda değildi!

Nevit Kodallı'ya gelince: otuz-kırk yıl öncenin yan akımlarından Mil İçindeki durumunu elde tutmakta direnen, Honegger'in öğrencisi olduğunu yalnız biyografisinde değil musikisinde de açığa vuran bu besteci, seçtiği gereksiz yolun içinde gerekli sanısını veren bir musiki ortaya çıkarma seçkinliğine erişmişti. İlk konserin tek başarısı -böyle bir çerçeve içinde başarıdan söz edilebilirse- Kodallı'nın İkinci Dörtlü'süne aitti.

Çalgıcılar -kemancı Suna Kan, piyanocu Gülây Uğurata, viyolonselci Doğan Çangal ve, dörtlüyü tamamlıyan üyeler olarak, kemana Ulvi Yücelen ile viyolacı Ruşen Güneş- dünya ölçüsünün altında. Türkiye ölçüsüne göre iyi, herhalde eserlerdeki anlam kırıntılarını ve anlamsızlık somunlarını dinleyiciye ulaştıran çalışlar çıkardılar.

Nihayet bir önemli eser

Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının verdiği konserde -Şenlik'in ikinci konseri çok büyük bir dengesizlik vardı. Programın birinci bölümü tek başına, ancak 15 dakika kadar süren bir esere, ikinci bölümüyse tutarı bir saati aşan üç "numara"-ya verilmişti Fakat asıl dengesizlik, programın iki bölümü arasındaki değer ve seviye farkındaydı. İlk bölümdeki eser, İlhan Usmanbaş'ın Senfonik Bölüm'ü, Şenlik'in genel karakterinin büyük, istisnası, bütün geçer ölçülere göre üstün önemde bir musikiydi. Usmanbaş, özgür atonal dilin günümüzde eriştiği yazı özelliklerinin bir kesimini, anlatım-

j|ı ilgili tutumuyla tam bir bağdaşma içinde ustalıkla kullanmıştı. Çalgıların geleneksel sınırlarını pek az bestecide rastlanan bir güvenle ve buluş gücüyle aşıyor, elektronik mûsikinin toprağına göz diken bir anlatını aracı zenginliğine erişiyordu. Fakat başka birçok bestecinin bu yönde bir eğilim gösteren çalgı eserlerinde seyrek rastlanan bir seçkinlikle, elektronik musikiyi aratmıyordu.

Programın ikinci bölümü, çağdaş Türk musikisinin eldeğmezlerine ayrılmıştı: folkloru süsliyerek musiki yazanlar... TRT'nin musiki sözcüsü,halk Batı musikisine kolay ısınsın diye bu çeşit şeyler ısmarlandığını bildirmeyi ihmal etmedi. Oysa ki Türkiye'de Batı musikisi savaşının geniş ölçüde, 'halk kolay anlasın" düşüncesini öne sürenlerce kaybettirildiğini hesaba katmıyor olmalıydı Nitekim Muammer Sun, Bülent Tarcan ve Ferit Tüzün'ün yazdıkları, bir konser salonuna değil, Yeşilçam sokağına yaraşan şeylerdi.

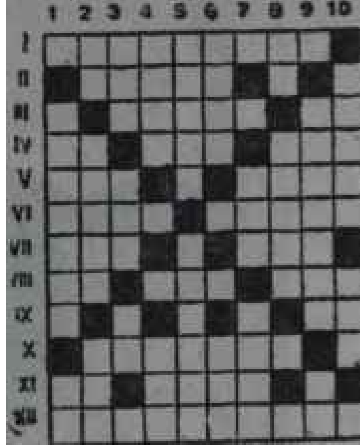
Kral öldü, yaşasın kral!

Gotthold E. Lessing'in yönettiği orkestra, üçüncü konsere, Usmanbaş'ın, insana ' bir şaheser" diye selâmlama isteği yeren Senfonik Bölümlünün yeniden çalınışıyla başladı. Ardından gelen iki eser, "Türk Beşleri"nin ve çömezlerinin çevresinde "hiçbir şey kaybolmaz ve hiçbir şey yaratılmaz" yasasının uygulanmakta olduğunu bir kere daha dğğruluyordu. Ulvi Cemal Erkin'in Konsertant Senfoni'si, bu adın ne konserto, ne de senfoni yazmayı başarmış bir bestecinin özürü olarak kullanıldığını düşündürüyordu. Bilgili olmaktan öteye gitmiyen piyano yazısıysa, hiç olmazsa, Verda Erman'ın çalışındaki olağanüstü değerlerin- bir kere daha açıklanmasına yarıyordu. Şenlik boyunca çalınanların büyük bir çoğunluğu gibi bir XIX. yüzyıl artığı olan " Senfoni 1966"sında Necil Kâzım Akses, uzunluğunda Bruckner'le boy ölçüşmiye kalkan, derbederliğinde kendine özgü, orkestraya yatkın olmadığı için gereksiz güçlüklerle dolu, bu yüzden sürekli olarak çirkin tınlıyan bir musiki ortaya çıkarmıştı.

İstanbul Radyosu'nun düdüklü parazitli İkinci Programıyla, evlere ulaştırılan şenlik, çağdaş Türk mu sikisinin doğarken ölmüş olduğunu bildiriyor, yalnız İlhan Usmanbaş'ın durmadan geliştiği görülen yaratıcılığı "çağdaş Türk musikisi öldü, yaşasın çağdaş Türk musikisi' diye haykırma gücünü sağlıyordu.

İLHAN MİMAROĞLU •

BULMACA

kabı — II. Fikir veya bakış karşılığı. — III. Deli. Tersi gıdasız kalmış — IV- Tersi bir hayvan. Tersi az — V. Bir Anadolu kavmi. Tersi kaari — VI. Askerlikte mutlaka yerine getirilir. Acaba mareşal olacak mı? — VII. Başına bir harf gelirse tersi "farkına var" anlamında. Tersi teslimiyet — VIII. Tersi eşeğin şarkısı. Her taşın altından çıkan casusluk örgütü. Meclisimizin remzi — IX. Resmi haber ajansımız — X. "Neyi istiyorsun?" denilse, Grivas'ın vereceği cevap — XI. Ayının sarayı. Yunanistan'a verip de cevabını bir türlü alamadığımız — XII. Yunan Cuntasının gözümüzü boyamak için bir makama getirdiği politikacı.

Yukardan aşağıya : 1. Değeri düşen para. Ölüm cezalısının kravatı — 2İ Sonuna bir harf eklenirse Gürsel'in lâkabı Son günlerde çok telâşlanan bir başkent, İtalyan milli petrol şirketinin remzi — 3. Şişmanların oturuşunu tasvir için kullanılan sıfat. Dolaylı anlatım. Bir sayı — 4. Tersi "öyleyse" yerine kullanılır. "Onu" kelimesinin karadeniz şîvesiyle söylenişi — 5. Kıbrıs'taki Türk lideri. Para meselesinden başı derde giren Başbakan — 6. Kumar oynanırken kullanılan bir kemik. 'Tersi bir Ön - Asya kavmi — 7. Palavracı' ve "megalo- ideacı ırk. -Yassıada avukatlığından politikaya atladı — 8. "Mideyi doldur" anlamında emir. Toprak (Farsça) — 9. Milletçe beklediğimiz askerî olay. Geometride, bir sayı — 10. Tersi "mevzii" demektir (Fransızca). Bir kamyon markası. -.

Geçen sayıdaki bulmacanın çözülmüş şekli:

Soldan sağa : Özelokul — S. Enosis, V — Er, Okan, Yi — Vur, Ak, Tse — Ga, Alay, Ot — İyi, FLN — La, Eser, Fa — İ, P, O, Oy, M, — Surveyor — C, Faysal, P — Ha. Reel, At — Pt, Tr, TRT.

Takardan aşağıya: Sevgili, CHP — Ö. Rusya, S. At — Ze, R, İ. Puf, Y — Eno, A, E. Rar — Lokal — Sovyet — Osaka, E. Eser — Kin. Y, Royal — Us. T, F Yol T — L, Ysolf. R, Ar, — Vietnam, PTT.

akis

Sayı : - 7 Cilt : I Yıl : 14 (27.XI.1967)

Haftalık Aktüalite Dergisi

Rüzgârlı Sok. 15 — Ankara

Telefon : 1189 92 (Yazı İş. Md.)
10 73 82, (İstihbarat)
10 61 96 (İdare)

Posta Kutusu 582 — Ankara

SAHİBİ :
AKİS Neşriyat Ltd. Ortaklığı adına
METİN TOKER

Yazı İşlerinden sorumlu
Genel Yayın Müdürü :
KURTUL ALTUĞ

YAZI KURULU :
Günay Akarsu, Jale Candan, Güneri Civaoğlu, Uygun Dürer, Gültekin Elibal, Teoman Erel, Muzaffer A. Esin, Naci Ertez, Yılmaz Gümüşbaş, Faruk Güvenç, Tarık Dursun X., Hüseyin Korkmazgil, İlhan K. Mimaroğlu, Salih Neftçi, Gül-Peri, İlhami Soysal, T. Kemâl, Selma Tükel.

RESSAM :
Cemil Ünlütürk

FOTOĞRAF :
Dinçer Olcay, Ozan Sağdıç, Alyat Burç. Erdoğan Veral, T.H.A.

KLİŞE :
Doğan **Klişe** Atelyesi

OFSET BASKILAR :
Doğuş Ltd. Ortaklığı

AKİS Basın Ahlâk Yasasına
uymayı taahhüt etmiştir

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık	(12. sayı)	15.00	T L.
6 aylık	(25 sayı)	80.00	T.L.
1 yıllık	(52 sayı)	60.00	T.L.

Yabancı memleketler için posta ücreti eklenir — Geçmiş sayılar için iki misli fiyat, uygulanır

İLÂN ŞARTLARI:

4 renkli ofset İlânlar :	4,000	T.L.
Siyah-beyaz ofset ilânlar :	2.000	T.L.
İç tam sayfalar :	1.500	T.L.
İç çift sütunlar :	1.000	T.L.
İç yarım sayfalar :	750	T.L.
İç tek sütunlar :	500	T.L.

DİZGİ VE TERTİP :
Rüzgârlı Matbaa — Ankara

BASILDIĞI YER :
Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH :
24 Kasım 1967

Müessese Müdürü :
TACETTİN TEZER

FREN VE MANEVRA EMNİYETİNİ FISK LÂSTİKLERİ SAĞLAR!

Geçen yıl yurdumuzdaki motorlu vasıta sayısı 18.800 artarak 194.000'e yaklaşmıştır. Artan trafik ile beraber şimdi yollarda daha fazla fren daha fazla manevra yapmak zorundasınız. Endişesiz ve rahat yolculuk yapabilmeniz İçin vasıtanız kadar lâstikleriniz de size güven vermelidir.

Fisk lâstikleri fazla yüke, sarsıntılara ve en sert darbelere karşı çok dayanıklıdır.

Geniş tabanı, dişlerinin özel şekli ve yumuşak yanakları sayesinde Fisk her türlü yola kolaylıkla intibak eder. Vasıtanızın motorunu yormadan tam çekiş sağlar.

Fisk'te süper kauçuk POLI-B vardır. Fisk kolay ısınmaz. Münhasıran naylon ipliklerle imal edilen Fisk, kilometreleri aşarken can ve mal emniyeti bakımından her an güvenebileceğiz lâstiktir.

Devamlı duruş ve kalkışlar.. mütemadiyen frene basılması.. bir lâstiğin ömrünü vaktinden evvel doldurmasına sebep olur. Ancak kaliteli bir lâstik bütün bu zorlamalara karşı koyar ve sahibine uzun müddet hizmet eder.

FISK "Çocuklu" lâstik FISK yolculukta emniyettir

(MANAJANS · 3838) — 440

En güç beğenen kimseleri bile hayran bırakan zarif hatlar. Güçlü motor. Çelik kadar sağlam hafif gövde. Kuvvetli ve emin frenler ve uzun, kısa her çeşit yolculuğu doyulmaz bir zevk haline getiren rahat ve sessiz bir sürüş.

İşte **Anadol**... Almak için beklemeğe değen **Anadol**...

Fakat gittikçe artan prodüksiyon sayesinde, artık daha kısa zamanda sahip olabileceğiniz **Anadol**!

ANADOL

Rüyaları süsleyen aile otomobili